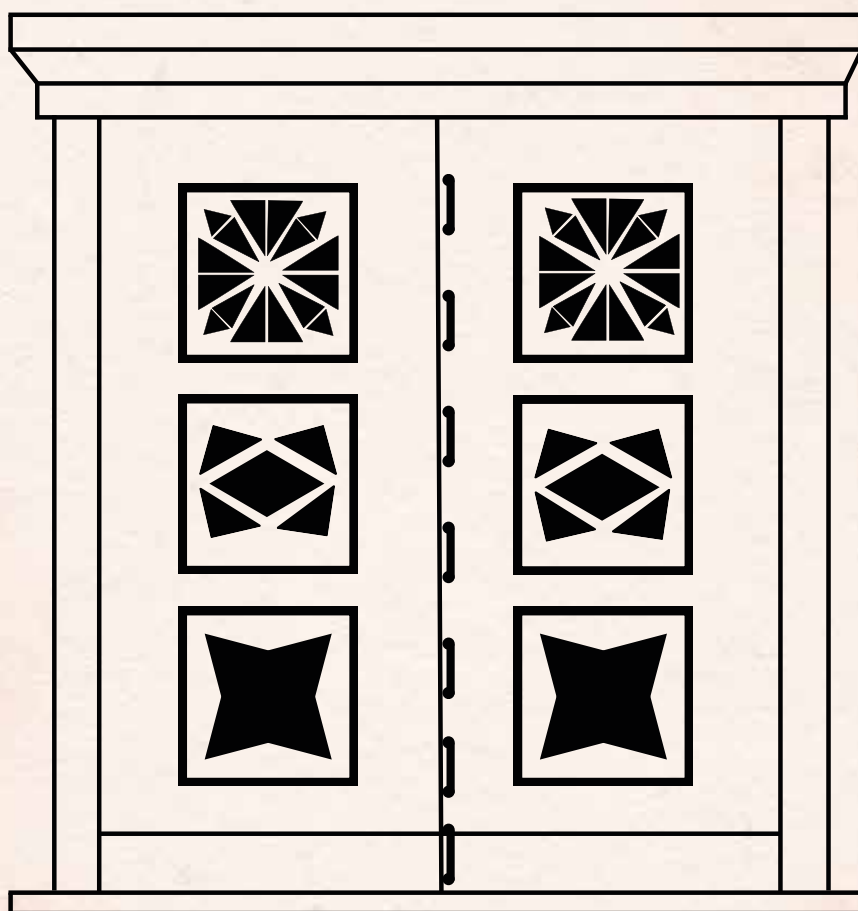

Preservant **deu segles** de la nostra història

Índex

**Exemplar commemoratiu
amb motiu dels 50 anys de
l'Arxiu Nacional d'Andorra.**
Departament de Patrimoni
Cultural

Textos de:

Isabel de la Parte Cano
Lidia Arbués Guirao
Esther Carrillo Arnaldich
Pau Chica Fernández
Isidre Escorihuela Magrinyà
Pau González Montané
Sofia López Pla
Climent Miró Tuset
Eva Ramírez Bermúdez
Jorge Rodríguez Pérez

Consell de redacció:

Lidia Arbués Guirao
Pau González Montané
Cèlia Realp Juárez

Dipòsit legal: AND.98-2026.
ISBN: 978-99920-82-40-9

Presentació

- Presentació de la ministra. 3
- La història escrita: una mirada evolutiva als fons de l'Arxiu Nacional. 5
- La creació de l'ANA i la nova seu a l'antic Hotel Rosaleda. 7

Els documents clau

- Els inicis dels Arxius Nacionals el 1975. Els documents fundacionals. 10
- Fons declarats BIC: garantia de memòria i protecció. 14
- El marc normatiu de l'Arxiu Nacional. 17

L'arxiu Nacional: de la recuperació a la difusió

- La recuperació de fons: passat, present i futur. 21
- De la fotografia analògica a la digital. 25
- Els fons audiovisuals de l'Arxiu Nacional: de la gènesi als reptes actuals. 27
- Els inicis del taller de restauració i la seva evolució. 31
- La reproducció de documents: els microfilms, la digitalització i la preservació digital. 34
- Els canvis en la consulta documental. Del segle XX al segle XXI. 38
- La creació de l'Arxiu Intermedi Administratiu i la incorporació de la gestió documental. 40
- La difusió dels fons d'arxiu a través de la recerca: dels ajuts a les publicacions. 42

Guardians de la memòria

- Entrevista a la Susanna Vela, cap de l'Arxiu. 46
- Conversem amb els arxiviers del país. 50

Recull fotogràfic

- L'Arxiu en 50 imatges. 52

Presentació de la ministra

Cinquanta anys de memòria compartida

Aquest any celebrem els cinquanta anys de l'Arxiu Nacional d'Andorra, una fita que ens convida a revisar la trajectòria d'aquesta institució amb agraïment i, alhora, a mirar endavant amb responsabilitat. Mig segle després de la seva creació, l'Arxiu continua essent una peça clau per a la preservació, la recerca i la difusió del patrimoni documental del país: un patrimoni que ens ajuda a comprendre qui som, d'on venim i com hem anat construint la nostra identitat col·lectiva.

Els arxius són molt més que espais de custòdia. Són, sobretot, espais de memòria i de coneixement compartit. I és que allò que s'hi conserva és el testimoni del nostre recorregut com a societat: des dels documents que recullen les decisions públiques fins a les imatges que fixen moments històrics, passant pels fons personals que aporten veus i mirades diverses sobre Andorra. Cada document preservat a l'Arxiu Nacional és una peça d'aquest relat polièdric i comú a la vegada.

Els articles d'aquest número especial del butlletí *Arxivand* ofereixen una mirada àmplia a aquesta evolució: des dels inicis de l'Arxiu Nacional, el 1975, fins al repte que suposa el trasllat a la futura seu, al complex ministerial de l'antic Hotel Rosaleda; des dels primers documents fundacionals i els fons declarats béns d'interès cultural fins als nous reptes de la gestió documental, la preservació digital i la difusió dels fons a través de la recerca. També hi trobem el testimoni dels professionals que, al llarg dels anys, han fet possible aquesta trajectòria i que són "veritables guardians" de la memòria del país.

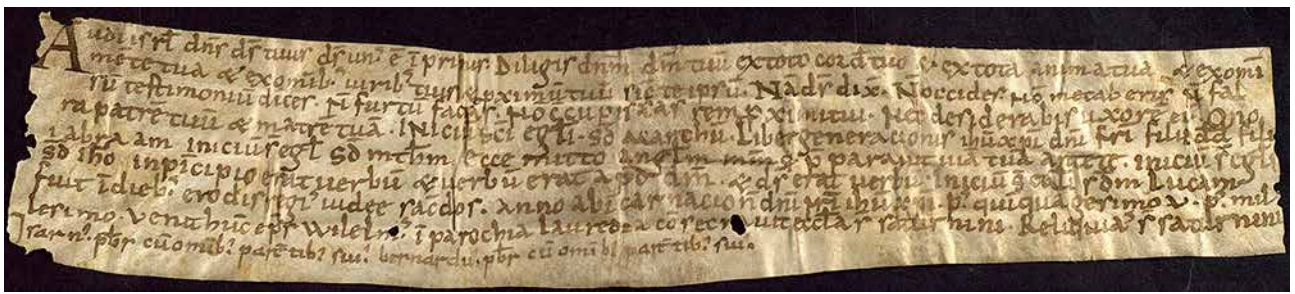
La tasca dels arxivers i dels equips tècnics ha estat essencial per garantir la continuïtat d'aquest llegat. En cinquanta anys, l'Arxiu ha sabut adaptar-se als canvis tecnològics i socials, i ha evolucionat des de la conservació de fons en suport de paper fins a la gestió de la informació digital. Aquesta evolució demostra la capacitat de la institució per mantenir-se fidel als seus valors fundacionals —rigor, transparència i servei públic— tot innovant en la manera de conservar i difondre el patrimoni documental.

Gràcies a aquesta feina constant, avui disposem d'un patrimoni obert i accessible, que permet als investigadors aprofundir en la nostra història i als ciutadans exercir el dret a la informació. L'Arxiu Nacional és, en aquest sentit, una eina de democràcia i transparència institucional. La seva tasca assegura que la memòria del país no només es preservi, sinó que continuï viva i sigui útil per a les generacions presents i futures.

Celebrar cinquanta anys de l'Arxiu Nacional és reconèixer la maduresa d'una institució que ha crescut amb el país i que reflecteix el nostre compromís col·lectiu amb la cultura i la memòria. Que aquest aniversari serveixi per enfortir el vincle entre els arxius i la ciutadania, i per reafirmar la importància de la memòria com a fonament d'una societat informada, cohesionada i lliure.

Mònica Bonell Tuset
Ministra de Cultura, Joventut i Esports

La història escrita: una mirada evolutiva als fons de l'Arxiu Nacional

APSJ-P.76

Els fons documentals conservats a l'Arxiu Nacional constitueixen un dels pilars fonamentals per a comprendre l'evolució social, política i econòmica del país. A través d'aquests documents, es pot llegir la memòria històrica d'Andorra i observar com els andorrans han gestionat la seva identitat i les seves institucions, les quals han anat transformant-se al llarg dels segles, i han deixat empremtes materials del seu funcionament social, polític i econòmic.

Els primers testimonis documentals conservats a l'Arxiu Nacional daten de l'edat mitjana. El més antic, de l'any 1055, és l'acta de consagració de l'església de Sant Serni de Nagol. Cal destacar també l'acta de consagració de Sant Romà de les Bons, del 1164, o el primer Pariatge, del 1278, de gran transcendència per la conformació futura del copríncipat. La majoria dels documents d'època medieval conservats a l'Arxiu tenien una funció probatòria i patrimonial, és a dir, que deixaven constància d'algun esdeveniment, garantien acords o legitimaven drets.

Cap a l'any 1280 s'entreu un canvi en els documents amb l'aparició dels primers notaris d'Andorra. El segon Pariatge, de l'any 1288, regula per primera vegada la institució del Notari, nomenats pels cosenyors, establint les bases del notariat que van mantenir-se fins a 1996 amb la Llei del Notariat. Així doncs, els primers documents notariaus esdevenen un testimoni de memòria escrita i una radiografia de la vida quotidiana del moment, deixant per escrit compravendes de propietats i de béns, cessions, deutes o testaments, entre d'altres. El volum d'aquesta documentació notarial comença a créixer a finals del segle XIV fins a arribar als nostres dies, conformant uns fons extensos i amb pocs buits cronològics. La majoria dels protocols notariaus medievals es conserven al fons del Tribunal de Corts. D'aquest fons és també destacable tota aquella documentació relacionada amb l'administració de la justícia a Andorra, la qual està formada per processos complets, sentències i apel·lacions datades d'inici del segle XIV fins a finals del segle XX i que plasmen la vida de les andorranes i dels andorrans d'antuvi en tota la seva complexitat.

Paral·lelament, és rellevant fer un esment al sorgiment de l'activitat parlamentària andorrana, documentada l'any 1289 en unes transcripcions al llibre d'Ordinacions del Consell de la Terra, iniciat el 1453. Mereix també una menció la sentència atorgada per Roger Bernat III l'any 1289 relacionada amb una disputa entre els lauredians i els andorrans, que deixa entreveure certa estructura i organització de consell. El privilegi del bisbe Francesc de Tovià de l'any 1419 estableix el sistema d'elecció dels membres del Consell de la Terra. La seva producció documental

integra l'Arxiu de les Set Claus, que conté el primer Pariatge, llibres d'actes i comptes, correspondència, llibres de registre i control del Consell, llibres d'arrestos, llibres de privilegis datats entre els anys 1486 i 1672, sentències dels veguers i un seguit de llibres singulars com el Còdex Miscel·lani, el Manual Digest o el Politar Andorrà.

De l'edat mitjana també es pot destacar el sorgiment dels primers fons familiars, com els arxius de casa Martí, de casa Ramonguem, de casa Giberga, de casa Solana, de casa Rossell o de casa Areny-Plandolit, els quals, digitalitzats i microfilmats, constitueixen un testimoni escrit indispensable per entendre millor la història familiar, econòmica i local d'un territori.

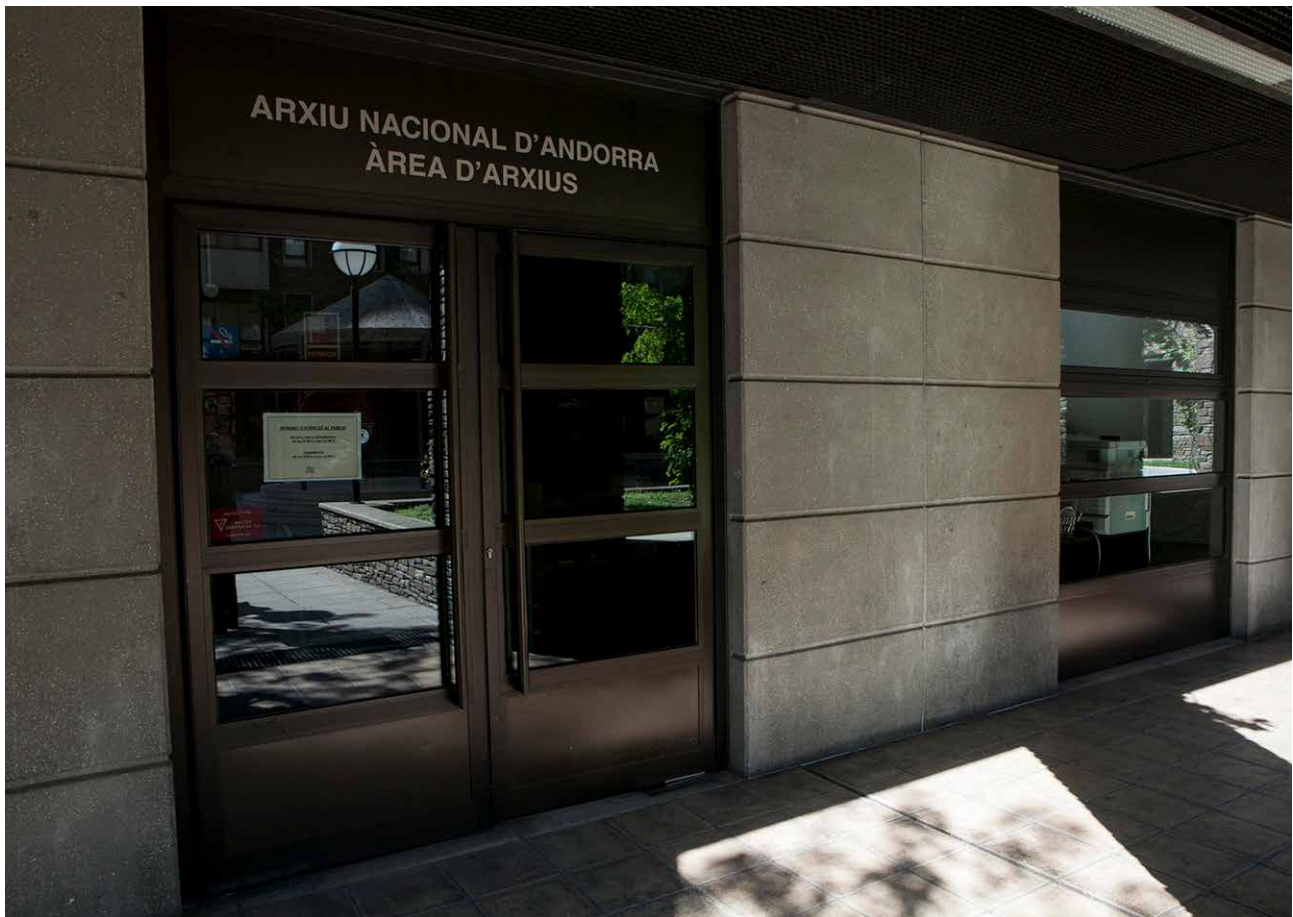
A finals del segle XV i durant els segles XVI, XVII i XVIII, l'escriptura va esdevenint també una pràctica més generalitzada en tots els àmbits i creix el volum de la documentació, especialment aquella elaborada per l'administració comunal i eclesiàstica. A escala comunal i en alguns quarts, neixen llavors els llibres d'actes i comptes dels comuns i tota aquella documentació relacionada amb la gestió del territori comunal. La paraula escrita deixa progressivament de ser només testimoni de drets per convertir-se en instrument de govern, marcant així el naixement d'una memòria institucional, on la continuïtat documental testimonia i narra la permanència i el desenvolupament del poder comunal. Pel que fa als fons eclesiàstics, destaquen dins dels arxius parroquials els llibres de comptes i deutes d'algunes sagristanies, els testaments i els llibres de baptismes, defuncions i comunions de les diferents parròquies, la gran majoria d'ells microfilmats.

Val a dir, que al llarg d'aquest període la llengua d'ús també evoluciona: el llatí continua present en els documents eclesiàstics, institucionals i notariais, però progressivament el català s'imposa com a llengua de redacció habitual.

Ja als segles XIX i XX, la modernització burocràtica i els diversos canvis socials suposen un punt d'inflexió. El sorgiment de les cases comercials com casa Cintet i d'altres fons de documentació industrial, l'augment de la població, la consolidació i creació d'algunes institucions i la necessitat d'una administració més eficient provoquen un creixement exponencial dels fons documentals. Sorgeixen llibres de comptes comercials, factures, documentació administrativa, llibres de correspondència i registres escolars i civils, entre d'altres, els quals reflecteixen una societat més estructurada i una burocràcia que tendeix a l'homogeneïtzació.

En conclusió, la història dels fons de l'Arxiu Nacional reflecteix, en essència, la història del propi país. Conservar, descriure i fer accessibles aquests materials és, per tant, una tasca que transcendeix l'àmbit tècnic: és un compromís amb la història, amb el patrimoni documental i amb el futur.

La creació de l'Arxiu Nacional i la nova seu a l'antic Hotel Rosaleda

El 22 de desembre de 1975 el Consell General va crear l'Arxiu Nacional amb el nom d'Arxius Nacionals d'Andorra. L'Arxiu va néixer amb l'objectiu de fer cerca i recuperació de la documentació d'Andorra i sobre Andorra, especialment la que s'ubicava en altres països, sobretot França i Espanya. La recuperació d'aquesta documentació havia de permetre aprofundir en el coneixement de la història del país.

Els documents que havia de conservar l'Arxiu s'estableixen en el seu reglament, aprovat el mateix 22 de desembre de 1975, i són els següents: els documents històrics de més de 50 anys lliurats o recuperats per les autoritats andorranes; documents judicials, notariais i parroquials de més de 50 anys, i documents de particulars i associacions privades que els hi volguessin dipositar. També havia de custodiar documents administratius de menys de 50 anys sense utilitat administrativa directa. El primer responsable de l'Arxiu Nacional va ser Pere Miquel Fonolleda, des de l'any 1976. Després vindrien David Mas, des de 1985; Jordi Guillaumet, a partir de 1987; Susanna Vela, en dos períodes, de 1989 a 2009 i del 2012 al 2019; Cinta Pujal, del 2009 al 2012, i Lídia Arbués, del 2020 fins a l'actualitat. El nom de l'arxiu també ha anat canviant: va néixer com a Arxius Nacionals d'Andorra, l'any 1994 va canviar a Arxiu Històric Nacional i el 2005 el nou reglament de l'arxiu¹ va oficialitzar el nom actual: Arxiu Nacional d'Andorra.

1. Decret del 6-4-2005 pel qual s'aprova el Reglament de l'Arxiu Nacional d'Andorra.

La creació de l'Arxiu es va planificar en tres fases: recuperació, seguretat i conservació, segons explica Lúdia Armengol.² La primera fase consistia en la recuperació de documentació procedent d'institucions i particulars d'Andorra i dels fons documentals sobre Andorra procedents d'arxius estrangers. La documentació no es recuperava en suport original, sinó mitjançant còpies en suport microfilm.

La segona fase, la fase de seguretat, implicava fer còpia dels microfilms en els quals estaven reproduïts els fons documentals procedents de l'estranger: d'aquesta manera es disposava d'una còpia de consulta i d'una còpia de seguretat. També es feia còpia en microfilm de la documentació andorrana, que servia tant de còpia de seguretat com de consulta.

La tercera fase és la fase de conservació. En aquesta fase ja es parlava de la recuperació i conservació de documents originals, no de còpies en microfilm, i per poder conservar la documentació amb garanties calia construir un edifici per a l'Arxiu Nacional que tingués les dimensions adequades per albergar la documentació i que estigués dotat de les mesures de seguretat i de conservació necessàries.

La necessitat d'un edifici que permetés albergar la documentació en condicions ha estat una de les prioritats de l'Arxiu, una vegada iniciada la recuperació de documentació per poder-la oferir en consulta. La primera ubicació de l'Arxiu va ser a les dependències del Consell General, a l'edifici de les Monges. Més endavant, es va traslladar a unes oficines situades a la quarta planta de l'actual edifici de la CASS.

L'any 1985, deu anys després de la seva creació, l'Arxiu ja va disposar de les seves primeres dependències pròpies, als baixos de l'edifici Prada Casadet. Aquesta és, 40 anys després, la ubicació actual de l'Arxiu, tot i que els espais que ocupa a Prada Casadet s'han anat ampliant al llarg dels anys per poder albergar, ara ja sí, documents originals i instal·lacions de treball.

Actualment, l'Arxiu compta amb dos dipòsits diferenciats per a la documentació: un que allotja la documentació en suport paper i pergami i un altre per a la documentació audiovisual i fotogràfica. Tots dos estan equipats amb armaris compactes i disposen de les mesures de seguretat, climatització i control d'humitat que marquen els estàndards per a la preservació de la documentació.

D'altra banda, l'Arxiu compta amb un taller de restauració de documents, zones de treball d'inventari per a la documentació de diferents tipologies: textual, fotogràfica i audiovisual, i zones per a la digitalització i per al tractament d'imatges, a banda d'una sala de consulta equipada amb lectors de microfilm i amb ordinadors per a la consulta dels inventaris i dels documents digitals, que cada vegada són més com a resultat de les campanyes periòdiques de digitalització de documents.

No obstant això, la ubicació de l'Arxiu a Prada Casadet es va entendre des d'un primer moment com una ubicació provisional per la seva situació en un edifici d'habitatges, fet que en condiciona la seguretat i dificulta el control d'incidències. A banda, l'espai de dipòsit d'arxiu no pot créixer més i ja gairebé no es poden assumir nous ingressos documentals. Per aquest motiu, i gairebé des d'un primer moment, s'han buscat altres possibles ubicacions i s'ha cercat l'"edifici destinat exclusivament a Arxius Nacionals" del qual Lúdia Armengol parlava.³ Durant aquest temps, s'han anat explorant altres possibilitats, tant de terrenys per a un edifici de nova construcció com la ubicació en edificis ja construïts.

2. Armengol, Lúdia. «Els Arxius Nacionals d'Andorra». *Quaderns d'estudis andorrans [Andorra: Cercle de les Arts i de les Lletres de les Valls d'Andorra]*, núm. 1 (1976): p. 107-112.

3. Armengol, Lúdia. «Els Arxius Nacionals d'Andorra». *Quaderns d'estudis andorrans [Andorra: Cercle de les Arts i de les Lletres de les Valls d'Andorra]*, núm. 1 (1976): p. 107-112.

L'any 2020 es va començar a parlar de la possibilitat d'ubicar l'Arxiu a l'edifici del Ministeri de Cultura, a l'antic Hotel Rosaleda, aprofitant els espais d'emmagatzematge projectats a l'edifici annex com a espais de dipòsit i amb la idea que els espais de consulta fossin compartits amb la Biblioteca Nacional, per unificar l'accés als dos serveis. Des d'aleshores es treballa per buscar els espais més idonis per a les instal·lacions de l'Arxiu Nacional, que no són fàcils de situar perquè responen a uns circuits de treball que impliquen que els serveis tècnics hagin d'estar propers i, a més, l'Arxiu compta amb molts tallers tècnics (restauració, digitalització...) i, per tant, amb molta maquinària i mobiliari de treball amb documents que tenen requeriments específics quant a espai, alçària o ventilació, fets que condicionen la cerca de la ubicació idònia.

Al final, s'han pogut ubicar els serveis més tècnics a l'espai que anteriorment ocupava el Centre d'Autoaprenentatge de Català, just al mateix edifici annex de l'Hotel Rosaleda on s'ubica la documentació, que ocupa els tres pisos superiors, ja equipats amb armaris compactes i amb equipaments per a l'extinció d'incendis i per mantenir els controls de temperatura i humitat. Entre les tres plantes destinades a la custòdia de la documentació, es disposa d'uns 210 metres quadrats de superfície enfront dels 100 metres quadrats de Prada Casadet.

Està previst que els treballs d'adequació d'aquests espais per albergar les instal·lacions de l'Arxiu Nacional s'adjudiquin a finals d'aquest any 2025. Així, aquests 50 anys de l'Arxiu coincidiran amb un nou trasllat, amb el qual esperem poder oferir un millor servei als nostres usuaris, a un edifici reformat, amb uns espais grans per a la consulta i per fer tallers i activitats i en un espai compartit amb els altres serveis del Ministeri de Cultura, especialment la Biblioteca Nacional. Aquest fet propiciarà una col·laboració entre els equips per dur a terme projectes i activitats destinats, en suma, a donar una millor atenció a la ciutadania.

Els documents clau

Els inicis de l'Arxiu Nacional el 1975. Els documents fundacionals

Per cercar els orígens de l'Arxiu Nacional ara fa tot just cinquanta anys hem de conèixer el procés politicocultural conegut com a l'"andorranització". Aquest comença el 30 de juny del 1972, quan el Consell General va aprovar la "Nota informe sobre l'andorranització de l'ensenyament" presentada per la Junta de Qüestions Socials als consellers encapçalats pel síndic Francesc Escudé Ferrero.

El singular sistema educatiu present a Andorra des dels seus inicis a la dècada d'un ja llunyà 1880, amb escoles comunals per a infants i escoles franceses, episcopals i espanyoles per a les següents etapes educatives, havia portat a fer que al país no es pogués parlar aleshores d'un ensenyament pròpiament andorrà, el qual no apareixeria fins al naixement de l'Escola Andorrana l'any 1989. Per aquest motiu, a principis dels anys setanta l'ensenyament de la llengua catalana, la cultura andorrana i la història i geografia del país encara eren totalment residuals en uns plans educatius pensats des del prisma -i interessos- dels dos països veïns: França i Espanya.

L'any 1970 el Consell General, conscient de la necessitat d'educar els seus infants i adolescents en l'estima i coneixement del seu país, va començar a plantejar una reforma integral de l'educació a Andorra. Dos anys més tard, el 1972, s'aprovaven les primeres mesures per l'"andorranització" de l'ensenyament tot creant el programa de "Formació Andorrana". A través d'aquest programa es garantiria a tots els sistemes educatius del país un ensenyament pròpiament andorrà que afavorís la transmissió, conservació i enfortiment del caràcter i l'esperit andorrà a tot l'alumnat.

Els encarregats de portar a terme aquesta important tasca van ser l'advocat i escriptor Antoni Morell i la historiadora i més tard política andorrana Lídia Armengol Vila. Ells, amb el càrrec d'assessors pedagògics del Consell General i amb la col·laboració del també advocat, polític i escriptor Manel Mas Ribó, eren els responsables de contractar els primers professors de "Formació Andorrana" i d'elaborar els primers plans pedagògics de l'anomenada "andorranització".

Però tots tres van ser ràpidament conscients del fet que una nova política educativa genuïnament andorrana havia d'anar obligatòriament acompanyada de noves polítiques culturals. En aquells moments tant cultura com ensenyament depenien de la Junta de Qüestions Socials i això, des de l'assessoria pedagògica, va ser vist com una oportunitat per a teixir una estratègia conjunta on educació i cultura poguessin realimentar-se amb polítiques encarades a l'impuls i consolidació de l'"andorranització".

On millor podem veure aquesta relació entre la "Formació Andorrana" i les noves polítiques culturals del país és, justament, amb la creació de l'Arxiu Nacional i també de la Biblioteca Nacional. En un dels informes que l'assessoria pedagògica va escriure pel Consell General el 1974 veiem com Armengol i Morell consideraven clau crear, fomentar i millorar el coneixement científic al país, entenent-lo com la base principal per al futur èxit del procés d'"andorranització" de les aules. En aquest sentit, la creació d'un Arxiu i d'una Biblioteca Nacional esdevenia prioritària:

“Tot treball d’investigació científica, si vol ésser seriós i assolir coneixements sòlids sobre una matèria, demana una consulta fàcil de tot el material científic existent.

Aquesta facilitat de consulta ens apareix, no obstant això, molt problemàtica per no existir actualment a Andorra cap arxiu que reculli tot el material científic referent a les nostres valls.

Al nostre entendre, el primer pas que hem de fer dins aquesta perspectiva, de creació d’Arxius i Biblioteca Nacional, és el d’assajar de recollir tots els documents referents a Andorra i totes les obres escrites sobre les nostres valls. Per aquesta raó hem pres una sèrie de contactes amb les biblioteques i arxius de França, Espanya i Itàlia que posseeixen material científic i documentació sobre Andorra”.¹

Aquest informe de l’assessoria pedagògica va ser aprovat pel Consell General liderat aleshores pel síndic Julià Reig Ribó el 15 de març del 1974. Immediatament després començava la creació de l’Arxiu Nacional d’Andorra i també de la Biblioteca Nacional.

Els dies 11, 12 i 13 d’abril d’aquell mateix any els membres de l’Assessoria Pedagògica es desplaçaven a París per entrevistar-se amb el director general dels Arxius Nacionals de França, Guy Dubosq i visitar els Arxius. D’aquella i altres reunions amb personal de la direcció dels Arxius francesos es va aconseguir el compromís de França de col·laborar en la creació de l’Arxiu Nacional d’Andorra amb assessoraments tècnics, suport a la recerca de documentació sobre Andorra i fins i tot una oferta de formació al “Stage Technique International des Archives” impartit pel Ministère d’Affaires Culturelles francès. Aquesta formació estava reservada als diplomats de l’École de Chartes, l’escola arxivística més prestigiosa de França i a d’altres especialistes estrangers amb la seva corresponent titulació acadèmica. A més, el director Dubosq també va oferir-se a pagar la meitat de totes les despeses ocasionades pel viatge dels assessors pedagògics a París.

Pel que fa pròpiament a la consulta arxivística a París, aquesta fou realment exitosa, ja que es va aconseguir recuperar -mitjançant fotocòpies o còpies manuals- milers de documents referents a Andorra conservats als Arxius Nacionals de França². Aquests i altres documents provinents d’arxius estrangers es convertiren, com veurem més endavant en aquest mateix butlletí, en una de les bases documentals del nou Arxiu Nacional d’Andorra.

Assegurada la col·laboració francesa en la creació de l’Arxiu Nacional d’Andorra o, més ben dit, els Arxius Nacionals d’Andorra, denominació amb què aleshores es coneixia l’Arxiu per influència francesa, també es donava per començada la primera de les tres fases plantejades pels assessors pedagògics per a la creació de l’actual Arxiu Nacional: la fase de recuperació.

Mitjançant la tècnica del microfilm, sobretot la Lídia Armengol va ser l’encarregada de copiar documentació dels Arxius Nacionals de França a París. Posteriorment, també va haver-hi desplaçaments als Arxius Departamentals de l’Arieja, a Foix; als Arxius Departamentals dels Pirineus Orientals, a Perpinyà; i fins i tot també de l’Arxiu Secret del

1. Arxiu Nacional d’Andorra (ANA), *Projectes educatius. Informes i planificacions de l’Assessoria Pedagògica del Consell General, 15 de març de 1974. Fons Casa de la Vall (FCV) – 8429.*

2. ANA, *Informe de planificació dels Arxius Nacionals d’Andorra (andorranització), 31 de maig de 1974, FCV-8894.*

Vaticà, a Roma. Anys més tard i ja amb l'Arxiu inaugurat la fase de recuperació va continuar amb el desplaçament a altres arxius francesos i també a diferents arxius espanyols com l'Arxiu Històric Nacional, a Madrid.

La segona fase era la de seguretat: es tractava de realitzar almenys una còpia de seguretat de tots els microfilms amb documentació provinent dels arxius estrangers. En aquesta fase va prendre una especial importància la documentació original conservada a Andorra tant a institucions públiques (al Consell General amb per exemple l'arxiu de les Set Claus de Casa de la Vall; als comuns; o al Tribunal de Corts) com a les institucions privades (als arxius parroquials) o a cases particulars amb arxius familiars privats, de vital importància per a conèixer la història del país.

En aquella fase es va plantejar a les institucions esmentades i als particulars dels quals es tenia constància que custodiaven documentació privada d'interès la possibilitat de fer còpies en format microfilm de la seva documentació. Els originals continuarien custodiats per les institucions i particulars a l'espera que l'Arxiu Nacional tingués un espai físic propi, però mentrestant, l'assessoria pedagògica es garantia fer créixer els fons documentals -sempre en un inici en format microfilm- del futur Arxiu Nacional.

La tercera i darrera fase era la de conservació dels originals. Tot document havia de ser copiat en format microfilm, però això no extreia que calia també garantir una correcta conservació del seu format original. Per aquesta fase era imperativa la construcció, o com a mínim l'habilitació, d'un edifici com a seu de l'Arxiu Nacional³. Malauradament, no va poder-se construir un edifici de nova planta destinat a l'Arxiu però sí habilitar-se un espai a la Casa de les Monges d'Andorra la Vella. Aquest edifici, que fou enderrocat el 2016 i que en el seu origen va ser l'escola de la parròquia, es trobava a tocar dels jardins de la Casa de la Vall i en aquells moments acollia dependències del Consell General. Per aquest motiu va ser l'espai escollit per albergar-hi no només el nou Arxiu Nacional sinó també la Biblioteca Nacional, inaugurada el 21 de desembre del 1974. Un any més tard, el 20 de desembre del 1975, l'Arxiu Nacional obria les seves portes. Així ho relatava el síndic Julià Reig:

“És una gran satisfacció per a tot el Consell General poder oferir, avui, i inaugurar les primícies d'aquests Arxius Nacionals d'Andorra que, sens dubte, contribuiran de manera molt considerable a l'estudi i a un coneixement més profund del nostre país, tant a l'interior de les valls com a l'exterior. I no menys important que l'aspecte anterior és el poder perseguir, d'una manera més científica, el programa d'andorranització, ja sigui a les escoles, ja sigui dins d'un clima cultural més ampli.

Segons m'han informat disposem d'unes dotze mil peces sobre Andorra que fins ara estaven espargides arreu d'Europa. Que aquesta documentació microfilmada estigui avui ací, a la disposició dels estudiosos andorrans i a l'abast de tots aquells que estan interessats per Andorra, és quelcom que mereix la nostra complaença i la nostra felicitació als responsables més directes d'aquesta labor: a la Junta de Qüestions Socials, la qual ha impulsat tota aquesta tasca de recerca, i als dos assessors del M.I. Consell General que han planificat, estructurat i portat a terme aquesta magnífica labor que, estic segur, continuaran. El recolzament i l'impuls del Consell General no els faltarà.

3. ARMENGOL VILA, L., "Els Arxius Nacionals d'Andorra", a: *Quaderns d'Estudis Andorrans (1976)*, I (Miscel·lània en honor de Dom Cebrià Baraut i Obiols), Andorra la Vella, Centre de les Arts i de les Lletres de les Valls d'Andorra, 2005, p. 133-138.

Queden inaugurats els Arxius Nacionals d'Andorra."⁴

Amb el nou local inaugurat i sota la direcció de Pere Miquel Fonolleda, la fase de conservació dels originals podia començar i, a poc a poc, centenars de documents originals van entrar a l'Arxiu sumant-se així als documents ja custodiats des de mesos enrere en format còpia microfilmada.

Així va ser com l'Arxiu Nacional va obrir les portes, regint-se per un primer reglament que dividia l'Arxiu en dues seccions: la històrica i l'administrativa⁵, en el que seria el primer antecedent de l'actual Àrea d'Arxius i Gestió de documents del Govern d'Andorra. La raó és que en aquests cinquanta anys l'Arxiu Nacional ha canviat molt. Començant per la ubicació, ja que l'any 1985 l'Arxiu es traslladava a les seves dependències actuals situades als baixos de l'edifici de Prada Casadet d'Andorra la Vella després d'una estada prèvia a la quarta planta de l'actual edifici de la CASS, al carrer Joan Maragall. Ara, coincidint justament amb el cinquantè aniversari de la seva creació, l'Arxiu Nacional es prepara per al seu trasllat definitiu a l'antic Hotel Rosaleda d'Encamp, seu del Ministeri de Cultura del Govern d'Andorra. Allà, com el 1975, l'Arxiu Nacional i la Biblioteca Nacional tornaran a compartir espais.

El que no ha canviat és la vocació amb la qual va néixer l'Arxiu Nacional aquell llunyà 22 de desembre del 1975: la d'apropar a tota la ciutadania la història del país a través de documents textuais, gràfics i audiovisuals preparats per a la seva consulta. Avui l'Arxiu Nacional custodia 353 fons documentals que es tradueixen en 922 metres lineals de documentació. Una fita a la qual no s'hauria pogut arribar sense la decisiva col·laboració amb l'Arxiu tant d'institucions públiques i privades com dels particulars que desinteressadament han cedit -i encara cedeixen a l'Arxiu- els seus fons privats perquè puguin ser consultats i d'aquesta forma contribueixin decisivament a conèixer millor el nostre passat.

4. ANA, *Llibre d'actes de les sessions del Consell General de les Valls d'Andorra, 1975-1979, acta del dia 22 de desembre de 1975, fol. 2118-2119, FCV-9489.*

5. ANA, *Reglamentació dels Arxius Nacionals d'Andorra, 22 de desembre de 1975, FCV-8893.*

Fonts declarats BIC: garantia de memòria i protecció

15C - 5861

Al llarg de la història, l'Arxiu Nacional d'Andorra ha anat conservant diversos fons, fins a arribar als més de 350 que es custodien en l'actualitat. Cada fons és una part indispensable d'un conjunt, i, en certa manera de la història, del llegat i del patrimoni d'Andorra. Tanmateix, dins d'aquest immens tresor documental hi ha 4 fons que destaquen per les seves característiques i que han rebut la màxima distinció patrimonial: la declaració de Bé d'Interès Cultural (BIC). La declaració com a BIC suposa atorgar el màxim nivell de protecció a un fons, però, més enllà de la declaració, també reconeix i subratlla el seu valor patrimonial, la seva riquesa documental, el seu bon estat de conservació i la seva rellevància històrica d'uns arxius que permeten entendre moments clau de la història institucional, social i jurídica del país (Consell General, 2003).

El fons del Tribunal de Corts (AD ANA, TC)

El Tribunal de Corts era l'òrgan suprem i bàsic de la justícia andorrana, segons un document del 1364, i tenia l'objectiu d'administrar justícia, vetllar per la conservació dels drets dels consenyors i castigar els delinqüents. El seu fons conté més de 24.000 documents textuais, entre ells 394 d'institució notarial, i és el testimoni de la tasca duta a terme per aquest tribunal des de 1307 fins l'any 1988, tot recollint la història i l'evolució dels tribunals de

justícia a Andorra. Paral·lelament, és també un testimoni directe de més de set segles d'història social i econòmica del Principat, el qual enregistra, en l'apartat notarial, la vida real en tota la seva complexitat, tot donant fe de les circumstàncies concretes que han marcat l'existència dels andorrans i de les andorranes que ens han precedit. Gràcies a aquestes característiques, el fons es va declarar BIC l'any 2005.

El fons fotogràfic Fèlix Peig Ballart (AD ANA, FP)

El fons fotogràfic Fèlix Peig Ballart és el fons més voluminós reunit per un sol fotògraf quant a material en suport plàstic que es conserva a l'Arxiu Nacional d'Andorra. En aquest sentit, el fons està format per més de 60.000 negatius de 35 mm, la majoria en blanc i negre, realitzats entre els anys 1953-1983. Amb la seva llegendària Leica 111 F, la qual el van convertir en un fotògraf ràpid i àgil pels fotoreportatges, va fotografiar esdeveniments claus del país, com per exemple l'arribada de la primera avioneta al país i el seu posterior accident l'any 1956, l'enderrocament de l'església vella d'Escaldes-Engordany l'any 1957, l'incendi de Meritxell la matinada del 8 al 9 de setembre del 1972 o les fotografies dels aiguats de l'any 1982 (Ministeri de Cultura, 2002).

Fèlix Peig sempre estava atent a la notícia per poder cobrir qualsevol acte i la seva visió, rigor i professionalitat fan que sigui un fons excel·lent pel que fa al fotoperiodisme a Andorra, el qual cobreix trenta anys de vida política, econòmica i social del país, essent declarat BIC l'any 2009 (Ministeri de Cultura, 2002).

Fons Josep Alsina Martí (AD ANA, FAM)

El fons Josep Alsina Martí és un fons fotogràfic i audiovisual, el qual abasta cinc dècades del segle XX andorrà. Està format per més de 20.000 fotografies, entre negatius i diapositives, i més d'un centenar de pel·lícules en súper-8. Des del balcó de l'avinguda Carlemany, i més tard des de la benzina d'Amadeu Rossell, prop de la Rotonda, on va treballar més de trenta anys, va filmar i fotografiar el pas de la vida, escenes quotidianes i familiars des de 1935 fins a 1985. Amb un ritme tranquil i observador captava tot el que passava al seu voltant, i és així com el seu segell va esdevenir personal, com a testimoni de la transformació d'Andorra, en blanc i negre, plàcida i lenta al principi i més accelerada i en color cap al final. La seva capacitat de copsar tots els paisatges fa d'aquest fons un llegat excepcional dins de la memòria i el patrimoni documental andorrà i per aquest motiu va ser declarat BIC l'any 2016 (Ministeri de Cultura, 2005).

Arxiu de les Set Claus (AD ANA, ASC)

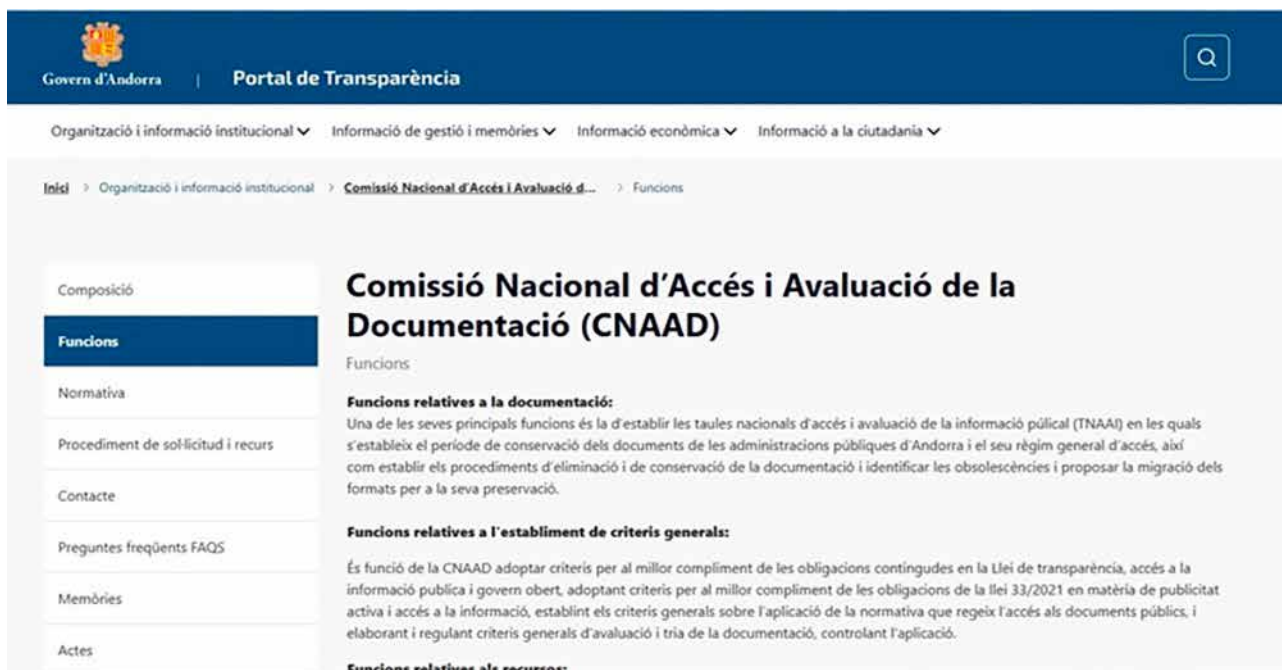
L'Arxiu de les Set Claus conté la documentació de l'administració, l'organització i el manteniment de l'Estat andorrà des de l'any 1176 fins al 1978. Es tracta de la documentació del parlament andorrà, primerament anomenat Consell de la Terra i més endavant Consell General, un òrgan de govern únic en l'Europa d'època moderna. El fons constitueix una font essencial per a l'estudi de l'economia, la política, les relacions exteriors, la societat i la cultura del país des de l'edat mitjana fins a la primera meitat del segle XX, a més de deixar constància del funcionament de la institució mateixa i de la seva transformació, tot sent un testimoni excepcional dels esdeveniments i dels canvis institucionals en els països veïns. Gràcies a aquestes característiques, se li va atorgar a aquest fons la categoria de BIC l'any 2020.

En conclusió, la declaració d'aquests quatre fons com a BIC no és únicament un reconeixement, sinó que també suposa un compromís: conservar, restaurar, protegir, i difondre la memòria i la història d'Andorra, tot transmetent aquest llegat a les futures generacions amb les millors condicions possibles (Consell General, 2016).

Bibliografia

- Consell General. *Llei 9/2003, del 12 de juny, del patrimoni cultural d'Andorra*, Butlletí Oficial del Principat d'Andorra núm. 55 (2003).
- Consell General. *Decret del 20-04-2016 de modificació del Reglament de l'organització i el funcionament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern d'Andorra*, del 6 d'abril del 2005, Butlletí Oficial del Principat d'Andorra núm. 26 (2016).
- Ministeri de Cultura. (2002). *Fèlix Peig 1953-1983*. Govern d'Andorra.
- Ministeri de Cultura. (2005). *Josep Alsina Martí 1940-1990*. Govern d'Andorra.

Arxiu Nacional: la normativa al llarg de la seva història

Govern d'Andorra | Portal de Transparència

Organització i informació institucional | Informació de gestió i memòries | Informació econòmica | Informació a la ciutadania

Inici > Organització i informació institucional > Comissió Nacional d'Accés i Avaluació de la Documentació > Funcions

Comissió Nacional d'Accés i Avaluació de la Documentació (CNAAD)

Funcions

Funcions relatives a la documentació:
Una de les seves principals funcions és la d'establir les taules nacionals d'accés i avaluació de la informació pública (TNAAI) en les quals s'estableix el període de conservació dels documents de les administracions públiques d'Andorra i el seu règim general d'accés, així com establir els procediments d'eliminació i de conservació de la documentació i identificar les obsolescències i proposar la migració dels formats per a la seva preservació.

Funcions relatives a l'establiment de criteris generals:
És funció de la CNAAD adoptar criteris per al millor compliment de les obligacions contingudes en la Llei de transparència, accés a la informació pública i govern obert, adoptant criteris per al millor compliment de les obligacions de la llei 33/2021 en matèria de publicitat activa i accés a la informació, establint els criteris generals sobre l'aplicació de la normativa que regeix l'accés als documents públics, i elaborant i regulant criteris generals d'avaluació i tria de la documentació, controlant l'aplicació.

Funcions relatives als recursos:

El mateix dia de la creació de l'Arxiu Nacional, s'aprova també el seu primer reglament, la Reglamentació dels Arxius Nacionals d'Andorra. Aquesta normativa especificava quins documents havia de custodiar l'Arxiu, que es dividia en dos seccions diferenciades: arxius històrics i arxius administratius.

La secció d'arxius històrics aplegava els manuscrits i documents històrics de qualsevol tipus, de més de 50 anys, lliurats o recuperats per les autoritats andorranes i que fessin referència al passat del país, els documents judicials, notariais i parroquials de més de 50 anys, els documents adquirits per donació o compra i els documents de particulars i d'associacions privades que així ho volguessin.

Per la seva banda, la secció d'arxius administratius aplegava documents legislatius i administratius de menys de 50 anys que no tinguessin una utilitat administrativa directa i els documents que arribessin a través de les transferències periòdiques que havien de fer les entitats oficials i administratives.

També es regulaven els càrrecs i les atribucions del personal, que estava format per un càrrec de direcció, un arxiver, un possible arxiver adjunt i un auxiliar, i es definia el règim de consulta de la documentació, que era lliure, amb demanda prèvia, per als andorranos; les persones estrangeres havien d'acreditar la "personalitat científica".

Finalment, en un breu article quart, es parlava del servei cultural i educatiu i s'indicava que l'Arxiu podia organitzar exposicions per "familiaritzar el públic, i principalment els alumnes, amb els documents originals".

No hi va haver cap canvi significatiu en la normativa que regulava les funcions i competències de l'Arxiu Nacional fins que es va aprovar la Llei de patrimoni cultural l'any 2003.¹ La Llei estableix les funcions de l'Arxiu, que són: recollir, conservar i difondre la documentació de l'Administració de l'Estat i dels organismes i entitats que en depenen, i la documentació rellevant relacionada amb Andorra i amb la seva història. També inclou les funcions de donar suport tècnic a la resta d'arxius públics o d'interès públic del Principat i vetllar per la conservació del patrimoni documental d'Andorra. I defineix també quins són els documents que formen part del patrimoni documental:

- Els produïts o rebuts, en l'exercici de les seves funcions, pels poders públics d'Andorra, incloses les institucions històriques, les entitats parapúbliques, les persones físiques o jurídiques gestores de serveis públics o les entitats de capital social majoritàriament públic.
- Els de més de trenta anys d'antiguitat produïts o rebuts, en l'exercici de les seves funcions, per entitats privades sense afany de lucre que desenvolupin la seva activitat a Andorra.
- Els de més de cent anys d'antiguitat produïts o rebuts per qualsevol persona física o empresa privada, i els de menys antiguitat que hagin estat produïts en suports d'una caducitat inferior als cent anys.
- Els conservats en arxius de titularitat pública.
- Els produïts o rebuts per persones físiques privades en l'exercici de funcions públiques; en especial, els protocols notariais.
- Els documents objecte de cessió o de donació expressa.

L'any 2005 s'aprova un nou reglament per a l'Arxiu Nacional.² El Reglament concreta les funcions de l'Arxiu Nacional establertes per la Llei de patrimoni, que són bàsicament ingressar, conservar i difondre els fons que pel seu valor testimonial facin referència a Andorra i siguin d'una rellevància especial, elaborar els instruments de descripció necessaris per a una comunicació correcta de la documentació i promoure activitats de difusió del patrimoni documental que custodia.

El Reglament defineix les seccions en què s'estructura l'Arxiu i les seves funcions, i, comparativament amb el reglament de 1975, quan parla del personal ja mostra el creixement experimentat durant tots els anys transcorreguts, tant pel que fa a fons custodiats com a personal que hi treballa. Ara hi ha seccions per a les diferents tipologies documentals i tasques que es porten a terme a l'Arxiu: secció dels fons històrics, secció dels fons administratius, secció de conservació i restauració, secció dels fons d'imatges, gràfics i audiovisuals i secció d'atenció pedagògica i de l'usuari, a banda del cap d'unitat.

El nou Reglament regula també, de forma àmplia, les condicions d'accés, la reproducció i el préstec de documents, les transferències documentals i la funció cultural i educativa de l'Arxiu. Aquest Reglament es va modificar parcialment el 2016.³

El mateix any 2005 s'aprova el Reglament de l'organització i el funcionament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern d'Andorra.⁴ Aquest Reglament és important perquè emmarca l'Arxiu Nacional en una estructura funcional que és el Sistema d'Arxius del Govern, que està constituït pel conjunt d'òrgans encarregats de la conservació i la custòdia dels documents que integren el patrimoni documental del Govern i està integrat funcionalment pels òrgans següents: Àrea d'Arxius i Gestió de Documents, que coordina el sistema, l'Arxiu Nacional d'Andorra, l'Arxiu

1. Llei 9/2003, del 12 de juny, del patrimoni cultural d'Andorra.

2. Decret del 6-4-2005 pel qual s'aprova el Reglament de l'Arxiu Nacional d'Andorra.

3. Decret del 20-4-2016 de modificació parcial del Reglament de l'Arxiu Nacional d'Andorra, del 6 d'abril del 2005.

4. Decret del 6-4-2005 pel qual s'aprova el Reglament de l'organització i el funcionament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern d'Andorra.

Central o Intermedi Administratiu i els arxius de gestió. Així, l'Arxiu Nacional s'integra funcionalment dins l'Àrea d'Arxius i queda establert com a arxiu històric del Govern. Aquest Reglament també es modifica i actualitza el 2016.⁵

Al llarg dels anys successius, l'Arxiu ha anat aprovant altra normativa que regula aspectes del seu funcionament i li permet desenvolupar les funcions i relacionar-se amb els altres òrgans del Sistema d'Arxius del Govern.

Així, l'any 2010, s'aprova el Reglament de transferències de documents del Govern d'Andorra,⁶ que defineix el procediment de transferència de documentació entre els òrgans del Sistema d'Arxius del Govern: arxiu de gestió, Arxiu Central o Intermedi i Arxiu Nacional d'Andorra.

El 2015 s'aprova el Decret del 4-11-2015 de creació del Pla director de preservació dels objectes digitals del Govern d'Andorra, amb l'objectiu de garantir la preservació adequada del patrimoni documental d'Andorra en suport digital. El Pla defineix quins objectes s'han de preservar, com s'han de preparar aquests objectes des de les seves fonts per facilitar-ne la preservació, quines metadades els han d'acompanyar per permetre'n no tan sols la cerca, sinó també la gestió i recuperació, i quant de temps s'han de preservar, entre altres aspectes.

Al desembre del 2021 s'aprova la Llei 33/2021, del 2 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i govern obert, amb la finalitat de desenvolupar el principi de transparència a través de l'establiment d'obligacions de publicitat activa a càrrec de les administracions i entitats públiques. Pel que fa al dret d'accés a la informació pública, les disposicions de la nova Llei tenen una implicació directa sobre la gestió de la documentació pública a través de la creació de la Comissió Nacional d'Avaluació i Accés a la Documentació (CNAAD). La CNAAD avaluarà el valor de la documentació generada per l'Administració general i els organismes que en depenen, per determinar els criteris i els terminis de conservació d'aquesta documentació i l'accés per part de la ciutadania. Una altra funció de la CNAAD és resoldre els recursos dels ciutadans en cas de no poder accedir a una determinada documentació pública. Fins a l'aprovació d'aquesta Llei existia una comissió per avaluar la documentació del Govern, que havia estat regulada a través de diferents reglaments.⁷

La Llei es va desenvolupar amb el Reglament de la CNAAD al novembre a través del Decret 455/2022, del 9-11-2022, d'aprovació del Reglament d'organització i funcionament de la Comissió Nacional d'Accés i Avaluació de la Documentació (CNAAD).

La necessitat de preservar la documentació generada en suport digital ha motivat l'aprovació d'altra normativa que també té un impacte en les funcions de l'Arxiu Nacional. L'any 2023 s'aprova el Decret d'arxiu qualificat.⁸ El Decret regula els requisits que han de complir els prestadors de serveis d'arxiu qualificat per garantir la preservació i la conservació a llarg termini dels objectes digitals que es custodien. Entre d'altres aspectes, regula el rol que ha de tenir l'Arxiu en la supervisió dels prestadors de serveis d'arxiu qualificat i especifica que l'Arxiu, a banda de ser

5. Decret del 20-4-2016 de modificació del Reglament de l'organització i el funcionament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern d'Andorra, del 6 d'abril del 2005. Els noms dels òrgans del Sistema d'Arxius que s'esmenten en aquest article són els definits al Decret del 2016 i corresponen als noms actuals.

6. Decret del 15-9-2010 d'aprovació del Reglament de transferències de documents del Govern d'Andorra.

7. - Reglament organitzatiu de la Comissió d'Avaluació de la Documentació (CAD), del 8-7-98.

- Decret de l'11-6-2014 de modificació del Decret d'aprovació del Reglament organitzatiu de la Comissió d'Avaluació de la Documentació (CAD).

- Decret del 9-9-2015 d'aprovació del Reglament organitzatiu de la Comissió d'Accés i Avaluació de la Documentació (CAAD).

8. Decret 90/2023, del 22-2-2023, d'arxiu qualificat.

prestador de serveis d'arxiu qualificat tant per a la producció documental del Govern com per a qualsevol altra administració pública a la qual vulgui oferir el servei, dona suport tècnic a la Comissió Nacional d'Accreditació de serveis de confiança (CNAC) en l'exercici de les seves funcions com a organisme de supervisió. En aquest rol, l'Arxiu ha de resoldre els dubtes que puguin sorgir als prestadors de servei d'arxiu qualificat per interpretar correctament aquest Decret, oferir suport tècnic a la resta d'arxius públics i assumir la custòdia del patrimoni documental que estigui en poder d'un prestador de serveis quan estigui en dubte la continuïtat de la seva preservació.

Durant tots aquests anys des de la creació del primer reglament per als Arxius Nacionals, s'ha anat desenvolupant normativa de funcionament o bé que afectava les competències i funcions de l'Arxiu Nacional, però des de fa anys l'Arxiu reivindica la necessitat de comptar amb una llei que reguli el sistema d'arxius del país, garanteixi el tractament adequat de la documentació pública i de la documentació privada d'interès patrimonial i estableixi les obligacions dels qui són titulars dels documents, per preservar l'interès públic i els drets dels ciutadans. Des de fa temps es treballa en aquesta llei i, actualment, estem en el procés final d'elaboració de la Llei d'arxius i patrimoni documental, que es presentarà per a aprovació enguany. La Llei vol definir un marc de col·laboració entre els arxius del país que custodien patrimoni documental i establir quines són les obligacions dels organismes que conserven documentació pública i dels privats que custodien documentació patrimonial, per garantir-ne la preservació i un tractament adequat.

L'Arxiu Nacional: de la recuperació a la difusió

La recuperació de fons: passat, present i futur

La recuperació de documentació sobre Andorra custodiada en arxius estrangers ha estat -i continua sent- una de les prioritats de l'Arxiu Nacional d'Andorra (ANA) ja des de la seva fundació l'any 1975.

Com hem vist a l'article sobre els inicis del nostre arxiu, els primers fons documentals que van entrar-hi van ser, justament, els provinents d'arxius francesos copiats en format microfilm. Els primers ingressos daten de l'any 1974, quan l'Assessoria Pedagògica del Consell General va visitar els Arxius Nacionals de França a París (ANF) i també els Arxius Departamentals de l'Arieja a Foix (ADA). L'any següent i a pocs mesos d'inaugurar-se l'ANA, va tornar-se a

Paris per a anar a l'ANF i fer una primera visita tant a la Biblioteca Nacional de França (BNF) com també als Arxius del Ministeri d'Afers Estrangers de França (AMAEF), en aquells moments custodiats al parisenc Quai d'Orsay.

Ja amb l'ANA obert, en els anys següents van continuar els desplaçaments a França a la recerca de documentació. El 1977 es van visitar per primera vegada els Arxius Departamentals dels Pirineus Orientals a Perpinyà (ADPO), als quals es va tornar-hi entre els anys 1991 i 1992. Aquells anys personal de l'Arxiu Nacional també va fer estades als Arxius Departamentals dels Pirineus Atlàntics a Pau (ADPA), als Arxius del Ministeri de Justícia i Interior de França a París (AMJIF) i als Arxius del Servei Històric de l'Armada de Terra Francesa a Vincennes (SHAT).

L'any 2005 es donava momentàniament per finalitzada la tasca de recuperació de documentació històrica sobre Andorra als arxius de França amb un exitós resultat de set fons documentals consultables a l'ANA en format còpia microfilmada i, en alguns casos, avui ja digitalitzada. En total, gairebé 6.000 unitats documentals amb Andorra com a protagonista.

Paral·lelament a la tasca portada a terme als arxius francesos, la recuperació d'arxius també va centrar el seu interès en l'Arxiu Secret del Vaticà a Roma (ASV), avui conegut com Arxiu Apostòlic Vaticà (AAV). El 1979 es va fer un primer desplaçament per a inventariar i copiar tota la documentació referent a Andorra d'entre els segles XVI i XIX. Tres anys més tard i gràcies a l'aportació desinteressada de Mn. Josep Maria Mauri i Prior va ingressar a l'ANA nova documentació provinent de l'AAV. I finalment l'any 2007 el doctor en història Arnau González-Vilalta també va cedir generosament a l'ANA documentació custodiada a l'AAV principalment de la dècada de 1930. Avui a l'ANA podem consultar en format còpia més de 1.000 unitats documentals custodiades en el seu format original a l'AAV.

Espanya, com no podia ser d'altra forma, també va ser objecte de la recuperació d'arxius. Un cop tancada una primera fase d'aquests treballs a França i al Vaticà, els responsables de l'ANA encapçalat aleshores per la historiadora i arxivera Susanna Vela, van centrar el seu interès en els arxius espanyols. Va ser l'any 1990 quan van començar els treballs a l'Arxiu Capitular d'Urgell situat a la Seu d'Urgell (ACU). Fruit dels primers desplaçaments en aquest arxiu de titularitat privada es va aconseguir una còpia d'un manual notarial d'entre els anys 1462 i 1466. Posteriorment, l'any 2016 va ingressar a l'ANA una còpia del segon Pariatge de l'any 1288.

També el 1990 es va visitar l'Arxiu de la Corona d'Aragó a Barcelona (ACA), un arxiu al qual es tornaria entre els anys 1995 i 1999 per a copiar diversos pergamins i documents d'entre els segles XII i XVII. El gruix de la tasca de recuperació d'arxius a Espanya va continuar a Madrid entre els anys 1995 i 1997. El primer arxiu de la capital espanyola que es va visitar va ser l'Arxiu del Ministeri d'Afers Exteriors Espanyol (AMAE), del qual González-Vilalta també va cedir-ne documentació l'any 2007. Encara el 1995 ingressava a l'ANA un primer microfilm amb documents provinents de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid (AHN) aportat per Francesc Farràs i Ebrieres. Dos anys més tard, tècnics de l'ANA feien una estada a l'AHN per a copiar nova documentació sempre entre els anys 1820 i 1953. Finalment, l'any 1999 es feia un primer desplaçament a l'Arxiu Nacional de Catalunya situat a Sant Cugat del Vallès (ANC). Es van copiar una desena de documents sobre Andorra que van ser ampliat per nova documentació cedida, una vegada més, pel Dr. Arnau González-Vilalta.

Pel que fa a les biblioteques espanyoles, l'any 1979 tècnics de l'ANA ja van visitar la Biblioteca de Catalunya (BC) a la recerca de bibliografia sobre Andorra. El 1991 va fer-se un segon desplaçament a la BC fruit del qual van copiar-se noves referències bibliogràfiques. Aquella no va ser l'única biblioteca catalana visitada: el 1981 va ser el torn de la Biblioteca del Monestir de Montserrat (BMM), on van copiar-se diversos fragments de còdex gregorians i també un Manual Digest de les Valls Neutres d'Andorra, d'Anton Fiter i Rossell. A Madrid, paral·lelament a les visites a l'AHN i l'AMAE també se'n va fer una a la Biblioteca del Palacio Real.

Així doncs, fruit dels treballs de recuperació d'arxius portats a terme a Espanya entre el 1979 i el 1999 -i amb aportacions posteriors per particulars- actualment a l'ANA es poden consultar en format còpia prop de tres-cents unitats documentals. Si sumem aquestes a les procedents dels arxius francesos i també de l'AAV veurem que avui a l'ANA disposem de milers de pàgines de documents custodiats en arxius estrangers però consultables a Andorra. Aquests documents són clau per a conèixer millor la història del nostre país tot facilitant, justament, la creació d'aquest coneixement. No podem oblidar que posant-los a la disposició de tots els investigadors a Andorra, evitem llargs i costosos desplaçaments que en alguns casos dificulten o fins i tot impossibiliten la recerca. En altres paraules, amb la tasca de recuperació d'arxius s'ha aconseguit democratitzar la recerca i l'accés a una documentació d'importància cabdal per a entendre el nostre passat.

La tasca de recuperació d'arxius portada a terme des de l'any 1974 i, principalment, fins l'any 2005 ha estat cabdal i exitosa. Ara bé, aquesta feina no pot donar-se per tancada. Aquells primers treballs portats a terme ja fa dècades van trobar-se amb certes limitacions d'accés a documentació d'interès: a França, per exemple, la documentació produïda durant el període de la Segona Guerra Mundial (1939-1945) majoritàriament estava tancada a la consulta entre els anys 1974 i 2005. El mateix succeïa a Espanya amb part de la documentació més contemporània d'entre les dècades de 1930 i 1970. I al Vaticà la normativa actual declara que la documentació papal tant sols pot ser consultable passats setanta anys de la mort del Papa en qüestió, tot i que en el cas de Pius XII (al càrrec entre 1939 i 1958) el Papa Francesc va avançar vuit anys la seva obertura, declarada el 2020.

Deixant de banda aquestes limitacions d'accés, no podem obviar que el 1993 va tenir lloc un fet que canviaria la història d'Andorra i també la gestió de molts documents imprescindibles per a conèixer els darrers dos segles a les valls: el 14 de març del 1993 s'aprovava la Constitució d'Andorra i, en conseqüència, se suprimien les vegueries francesa i episcopal i les seves funcions van ser transferides a l'Administració andorrana. Aquesta transmissió de poders, de responsabilitats i de competències a un estat constitucional no va anar acompanyada de la transmissió, necessària, de títols, proves i informacions per poder exercir-les.

Tota la documentació conservada en aquestes, principalment d'entre principis del segle XIX i finals del XX, va sortir del país quan les vegueries van deixar els seus respectius locals.

En el cas francès, la documentació de la Vegueria Francesa d'Andorra que havia estat descrita sumàriament per tècnics del Servei d'Arxius de França, va acabar inventariada i custodiada al Centre dels Arxius Diplomàtics de Nantes (CADN), on des de l'any 2005 hi ha bona part dels fons pertanyents a l'AMAEF. Aquesta documentació es complementa amb la del fons documental de la Delegació Permanent del Copríncep Francès a Andorra, custodiat a l'ADPO. En el moment en què tècnics de l'ANA van visitar aquest darrer arxiu, entre els anys 1977 i 1992, la documentació d'aquest fons no estava oberta a la consulta. La de la vegueria ni tant sols estava inventariada en el moment dels desplaçaments dels tècnics de l'ANA a França.

Pel que fa a la documentació episcopal, el fons documental de la Vegueria Episcopal d'Andorra va traslladar-se al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell on hi ha l'Arxiu de la Mitra d'Urgell (AMU), totalment diferenciat de l'Arxiu Capitular d'Urgell. A l'AMU també es conservaria el fons documental de la Delegació Permanent del Copríncep Episcopal d'Andorra. Cap dels dos fons documentals ha pogut ser consultat pel personal de l'ANA degut a que oficialment tots els seus documents tenen una restricció de 100 anys des del moment de la seva creació. No obstant aquesta limitació, sí podria consultar-se la documentació produïda amb anterioritat a l'any 1925. En tot cas és evident que aquesta restricció és important, pel que la documentació conservada a l'AAV de Roma, relativa al pontificat de Pius XII, pot ser d'utilitat per a conèixer millor el paper dels coprínceps episcopals almenys fins l'any 1958.

Aquests quatre fons documentals son capitals per a conèixer la història contemporània d'Andorra. Per aquest motiu, i donat que en el seu moment no hi havia la possibilitat de consultar-los, creiem que la tasca de recuperació d'arxius ha de continuar tot prioritzant aquests fons. Ara bé, tampoc podem obviar d'altres que, com hem dit, s'han obert recentment a la consulta. I no només a França, Espanya o al Vaticà, sinó arreu. Des de l'ANA, com a estructura de país, volem garantir al ciutadà l'accés al màxim de documentació històrica amb Andorra com a protagonista. I continuem treballant per a fer-ho realitat.

Entre els anys 2017; 2023 i 2025 ens hem desplaçat al CADN de Nantes i a l'ADPO de Perpinyà per a tenir una primera presa de contacte amb els fons de la Vegueria i la Delegació Permanent i inventariar i consultar la seva documentació. Confiem, en un futur proper, poder iniciar els tràmits per aconseguir facilitar la consulta al país d'aquests fons documentals. L'any 2024 també va tenir lloc una estada a l'AAV de Roma per tal de consultar documentació sobre Andorra existent principalment als arxius del Papa Pius XII. I també s'ha pogut inventariar i consultar documentació referent a les valls custodiada a l'Arxiu Històric de Lleida (AHLL) i a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell (ACAU).

Avui podem dir que hem reprès la tasca de recuperació d'arxius iniciada pel qui ens van precedir a l'ANA: des de la Lídia Armengol i l'Antoni Morell amb l'Assessoria Pedagògica, fins a les direccions de Pere Miquel Fenolleda (1976-1985), de David Mas (1986-1988) i Susanna Vela (1989-2009; 2012-2020). Fets els primers nous desplaçaments a arxius estrangers i iniciats els contactes amb els seus respectius responsables, comencem tot just ara una fase de negociacions i acords que esperem puguin fructificar per tal d'aconseguir el nostre gran objectiu: ingressar a l'ANA nova documentació provinent de l'estranger que aportí més llum sobre la història del nostre país.

De la fotografia analògica a l'era digital

Una mirada personal a la transició de la fotografia analògica a la digital a l'Arxiu Nacional d'Andorra

No seria capaç de dir quin dia exacte vaig fer la darrera còpia fotogràfica al laboratori analògic de l'Arxiu Nacional d'Andorra. Molt possiblement, ni tan sols jo mateix era conscient que, després d'aquella còpia, tancaríem una llarga etapa del nostre laboratori.

Van ser centenars de còpies fotogràfiques fetes en analògic: per a consulta, per als usuaris, per a exposicions pròpies. Còpies senzilles, còpies amb tractaments de conservació —com els virats al seleni—, còpies amb grans reserves d'exposició. Matins sencers dedicats a obtenir un bon tiratge per a algunes de les nostres exposicions. Proves de reveladors per compensar les densitats de les plaques de vidre, elaboració dels mateixos reveladors, control dels diferents graus dels papers, temperatures variables...

El laboratori, aquell quarto fosc on, en tancar la porta i encendre's la llum vermella, entraves en un món especial. Senzillament, tal com encara està escrit a la porta del meu —del nostre— estimat laboratori: "La dimensió desconeguda".

La feina del positivador —o tirador de còpies fotogràfiques— era una de les més subjectives d'aquell moment. Un positivador interpretava un negatiu i, sota la seva visió, la imatge apareixia gairebé com per art de màgia impresa sobre paper baritat. Més o menys contrast, més o menys gamma de grisos... Tens una partitura que es diu negatiu i tu la fas sonar amb el joc de paper i químic que creus que li pot anar millor. Això era el món analògic.

Però aquest món, tan romàntic, dins d'un arxiu que ha d'evolucionar amb el temps, va començar a quedar enrere. Sobretot, en el moment d'atendre i servir els usuaris de l'Arxiu.

El primer cop que vam lliurar imatges en format digital a un usuari va ser l'any 2007. Però, per arribar fins aquí, hi va haver tot un camí —no sempre encertat, tot s'ha de dir.

Abans d'això, havíem explorat diferents opcions per mirar de facilitar les tasques de consulta a la sala. Una de les accions va ser convertir els negatius originals dels fons —majoritàriament plaques de vidre de diferents formats— en negatius de 35 mm, amb l'objectiu de fer còpies petites en paper per facilitar-ne la consulta. En el pla pràctic, certament va ajudar, però en cap cas ens va garantir negatius de seguretat ni de qualitat. Comprimir uns negatius de vidre de gran format en 35 mm ens va acabar demostrant que no era una bona solució en termes de qualitat. Tot i així, va complir la seva funció com a eina de consulta.

Amb l'entrada al mercat dels escàners fotogràfics, vam optar per escanejar aquests negatius de 35 mm, però el resultat tampoc no va ser del tot satisfactori. El digital era un món nou que ens empenyia amb força i, amb la por de quedar-nos enrere, avançàvem una mica a les fosques. No érem només nosaltres: era un terreny ple d'incerteses per a tothom.

Tot i això, vam començar a tenir els primers fons digitalitzats i a bolcar-los a la nostra xarxa interna. No pas per a consulta directa, sinó amb la finalitat de començar a servir còpies digitals als usuaris. I ho vam poder fer amb una rapidesa i eficàcia que, lògicament, el nostre món romàntic del laboratori no podia oferir-nos.

Així doncs, passàvem de servir fotografies sobre paper baritat, amb tractament d'arxiu, a lliurar les imatges dins d'un CD. Era l'any 2007, i aquest va ser el nostre primer pas cap a l'era digital.

Va ser un pas cabdal, tant per facilitar-nos la feina com per millorar el servei als usuaris. A partir d'aquest moment, ja teníem clar quins passos no havíem de repetir. La informació compartida entre arxius, les formacions i l'entrada en escena de laboratoris especialitzats van fer la resta: començar a definir què volíem i quina qualitat necessitàvem per tirar endavant un arxiu fotogràfic digital rigorós i útil.

Puc recordar amb exactitud el primer fons que vam fer escanejar amb totes les qualitats i prestacions tècniques que exigíem: el fons Josep Lluís Olivella, digitalitzat al Laboratori Sabaté de Barcelona, un excel·lent laboratori de còpies analògiques que, com molts altres, va haver de reconvertir-se amb els "temps moderns", com diuen. L'encert va ser total. Tant, que en diferents campanyes —els costos, en aquell moment, eren importants— vam anar digitalitzant diversos fons, començant pels més antics (per volum i per criteris de seguretat) i avançant progressivament.

En aquell moment, els usuaris encara feien les consultes a la sala visionant les imatges en paper, mentre nosaltres ja els lliuràvem les còpies en format digital, en suport CD.

Aquell no va ser, ni de bon tros, l'últim canvi de l'era digital. El pas més important va ser poder bolcar progressivament els fons escanejats i descrits a la xarxa, i crear l'Arxiu en línia: un pas definitiu que ha convertit el nostre fons fotogràfic en una finestra oberta al món.

Actualment, ja no servim còpies en CD —els temps marquen el ritme—, sinó que les fem arribar a través de plataformes digitals. Els canvis són imparables.

Però el més important és que mantenim els negatius originals en condicions de conservació excel·lents i que l'usuari final —a qui ens devem— pot consultar i demanar còpies de manera ràpida i senzilla.

No ens oblidem del romanticisme del format analògic, perquè és d'on venim. Però, com ha de ser, no tanquem cap finestra a les noves tecnologies. Això sí: cal recordar sempre que "qui perd els orígens, perd la identitat".

Els fons audiovisuals de l'Arxiu Nacional: de la gènesi als reptes actuals

L'origen dels fons audiovisuals de l'Arxiu Nacional es remunta a finals del segle XX, quan el Govern, a través del que va anomenar *Arxiu del So Nacional*, va començar a recopilar produccions pròpies i enregistraments de programes en què es parlava d'Andorra. En aquell moment, el Principat no disposava d'una televisió pública i, per tant, les gravacions provenien majoritàriament de canals de televisió espanyols, francesos i, fins i tot, de televisions d'indrets tan llunyans com la Xina. Aquest primer recull, que també incloïa enregistraments sonors, es conservava en cintes magnètiques i funcionava com a dossier de premsa audiovisual.

La campanya de recuperació cinematogràfica

L'any 2000, i amb motiu del centenari del naixement del cinema, l'Arxiu va impulsar una campanya de recuperació del patrimoni cinematogràfic. L'acció, inscrita dins el programa *Memòria del món* de la Unesco, va comptar amb la participació de la mateixa Unesco i la Comissió Nacional Andorrana per a la Unesco, i amb la col·laboració d'Andorra Telecom (aleshores STA), de FEDA i del *Diari d'Andorra*. Gràcies a aquest esforç conjunt, es va poder reunir i conservar un nombre significatiu de pel·lícules de caràcter professional, amateur i familiar, recuperades tant de dins com de fora del país. Aquestes obres van esdevenir la llavor de l'actual secció de fons audiovisuals.

Nous fons i relacions internacionals

L'èxit de la iniciativa va permetre identificar altres fons audiovisuals d'especial rellevància i va obrir el camí per conservar-los i posar-los a disposició pública. Per afrontar aquest repte, l'Arxiu va haver de dotar-se de l'equipament tècnic necessari, formar els professionals de l'àrea i establir vincles amb institucions especialitzades.

Així, a finals dels anys noranta, l'Arxiu Nacional va passar a formar part de l'Associació Internacional d'Arxius Sonors i Audiovisuals (IASA), de l'Observatori Permanent d'Arxius i Televisions Locals de Catalunya i Andorra (OPATL) i de l'associació Cinema Rescat. També es van establir relacions amb filmoteques i fonoteques d'Espanya i França, amb l'Institut Nacional de l'Audiovisual francès (INA) i amb els Arxius Pathé. Tots ells, centres de referència i figures clau per avançar en la conservació i el tractament del patrimoni audiovisual.

El creixement del fons sonor

Paral·lelament al desenvolupament dels fons cinematogràfics i videogràfics, l'any 1994 va ingressar a l'Arxiu el fons sonor i documental de Sud Ràdio - Ràdio de les Valls. Aquest fons va ser l'embrió de l'arxiu sonor actual. Posteriorment, s'hi van incorporar els fons de l'antiga Ràdio Andorra, de la Societat Andorrana de Ciències i altres col·leccions d'origens diversos.

Una memòria audiovisual en expansió

Els arxius audiovisuals i sonors constitueixen una part fonamental del nostre patrimoni cultural: veus familiars, entrevistes històriques, gravacions musicals i altres documents que construeixen la memòria col·lectiva.

Fruit de totes aquestes iniciatives, col·laboracions i incorporacions, l'Arxiu Nacional ha consolidat la secció de fons audiovisuals amb un patrimoni viu, en ampliació i tractament constants.

La degradació dels suports

Suports tan comuns fa uns anys com les pel·lícules en 8 mm, les cintes de vídeo U-matic, Betacam o VHS, els cassets d'àudio, els Mini DV o inclús els discs òptics com els CD i els DVD es troben avui dia en risc de convertir-se en vestigis inaccessibles.

La freqüència de reproducció, la manipulació de les cintes, la pols acumulada i els camps electromagnètics poden accelerar el desgast i la pèrdua d'informació. Però la degradació física d'aquests suports prové principalment dels processos químics propis de cada material. Per exemple, la vida útil de les cintes magnètiques sol limitar-se als 10-20 anys sense condicions ambientals controlades. L'aglutinant que fixa l'òxid de ferro sobre el suport plàstic es va desintegrant i provoca el que es coneix com a "síndrome de la cinta enganxosa" o sticky-shed syndrome.

En el cas de les pel·lícules, amb una vida útil més llarga, la base d'acetat pot patir una transformació àcida coneguda com a "síndrome del vinagre", que deteriora l'emulsió i la torna fràgil i trencadissa.

Les conseqüències de la degradació d'aquests suports inclouen deformacions físiques, deteriorament de l'emulsió, pèrdua de color i so i, fins i tot, desaparició total de la informació. No obstant això, mantenir-los en entorns estrictament controlats i protegits de la llum i de fluctuacions de temperatura i humitat pot gairebé doblar-ne la vida útil.

L'obsolescència tecnològica

El pas del temps no només afecta la qualitat dels materials originals, sinó que també hi dificulta l'accés. Cada cop és més complicat trobar reproductors funcionals per a molts formats antics, i encara més aconseguir peces de recanvi per reparar-los. A més, els programes informàtics que permeten capturar senyals analògics i convertir-los a formats digitals són escassos i sovint obsolets, fet que converteix la migració digital en un repte tècnic cada vegada més complex.

La IASA i el programa Memòria del món de la Unesco han alertat de la urgència d'actuar contra l'obsolescència tecnològica. La Unesco subratlla la importància de la cooperació entre institucions i el compromís sostingut en inversions per a digitalització. La IASA, a través dels seus comitès tècnics, ofereix pautes detallades sobre la preservació d'àudio i vídeo digital i criteris per a migracions periòdiques de formats.

Accions en curs

Per als professionals dels arxius audiovisuals, afrontar el repte de la conservació demana establir una estratègia clara i sostinguda en el temps. El primer pas és identificar quins suports estan en risc i valorar-ne tant l'estat de conservació com la rellevància històrica. A partir d'aquí, cal prioritzar la digitalització planificant la transferència de la informació abans que els formats analògics deixin de ser operatius. Aquesta conversió ha d'anar acompanyada de metadades tècniques i descriptives que en garanteixin la traçabilitat i la futura consulta. Finalment, és imprescindible adoptar polítiques de preservació digital que assegurin la continuïtat dels arxius a llarg termini. Això implica revisar periòdicament els formats digitals, fer controls d'integritat i aplicar migracions tecnològiques planificades per tal d'adaptar-se als canvis constants de l'entorn digital i garantir l'accés permanent als continguts.

A l'Arxiu Nacional assumim amb responsabilitat la tasca de preservar el patrimoni audiovisual del país. Conservem els documents originals en instal·lacions amb una temperatura i una humitat controlades per prolongar-ne la vida útil. Alhora, continuem avançant en la digitalització dels nostres fons més delicats i en la seva posada a disposició pública.

Els nostres catàlegs en línia faciliten l'accés a gravacions digitalitzades que van des de principis del segle xx fins als primers anys del 2000. Actualment, reuneixen més de 5.300 documents audiovisuals i sonors, amb un total de 300 hores de contingut que recullen des de moments clau de la vida institucional d'Andorra fins a festivitats tradicionals i escenes de la vida quotidiana. Imatges i sons que constitueixen una part essencial de la memòria col·lectiva del país i que han d'estar a l'abast de tota la ciutadania.

Mirant cap al futur

Fragments del document A7TV_02186 on es veuen carrers d'Andorra la Vella l'any 1986.

El temps juga en contra nostre i l'obsolescència dels suports audiovisuals és un repte urgent, però no insalvable. Creiem fermament que amb voluntat, planificació i col·laboració és possible preservar aquest llegat tant fràgil com

essencial. Cada acció compta: digitalitzar, descriure, conservar i compartir. I el nostre compromís és clar: continuar treballant perquè les imatges i els sons que narren la història recent d'Andorra no s'esborrin, sinó que continuïn vius i accessibles per a les generacions que vindran.

El taller de restauració de l'Arxiu Nacional d'Andorra: 33 anys de preservació

En el marc del 50è aniversari de la creació de l'Arxiu Nacional, la consolidació del seu taller de restauració exemplifica el compromís d'aquesta institució amb la preservació del patrimoni documental.

La creació d'aquesta unitat tècnica ha estat un dels projectes que ha impulsat, d'una forma força professional, el creixement de l'ANA i n'ha format part.

El 1992, l'Arxiu Nacional no disposava de cap infraestructura pròpia per a la conservació i la restauració.

Davant la quantitat important de documents que custodiava l'ANA que necessitaven urgentment una intervenció, i davant de l'entrada d'altres que presentaven el mateix problema, la cap de l'Arxiu, Susanna Vela, va entendre la necessitat de disposar d'aquest servei i va prendre la iniciativa de crear el primer taller de conservació i restauració de document gràfic del país.

Amb la col·laboració d'una empresa especialitzada, es va dissenyar i crear un espai inicial que, tot i ser reduït, es va dotar dels estris essencials per a les primeres intervencions. El 1998, amb la contractació d'una nova professional, l'equip es va consolidar i la seva feina va guanyar projecció.

Un salt qualitatiu i tecnològic

La manca d'espai de la fase inicial no permetia el creixement necessari per abordar projectes més complexos. Aquest nou horitzó va canviar substancialment l'any 2004, quan el taller es va traslladar a un nou espai, més gran i adequat a les noves exigències. Amb aquesta ampliació es va fer possible l'adquisició de maquinària imprescindible, com ara la gran taula negatoscòpica que presideix el centre del taller i altra altament necessària. Gràcies a aquestes millores, s'han pogut restaurar peces històriques i de gran rellevància, tant públiques com privades, la intervenció de les quals hauria estat impossible amb les infraestructures anteriors.

La metodologia de treball: compromís amb la integritat del document

La restauració documental, més enllà de ser una simple tècnica, es fonamenta en una filosofia clara i innegociable: conservar al màxim la informació potencial del document. Aquest principi, que guia totes les intervencions del taller, assegura que el respecte per l'original sigui sempre el punt de partida. La finalitat de la nostra feina és recuperar la integritat física i funcional dels documents per garantir-ne la perdurabilitat, corregint les alteracions i danys que els puguin afectar però sense alterar-ne la història.

Per això, cada intervenció es documenta meticulosament amb un registre detallat que mostra l'estat del document abans, durant i després del tractament. El nostre objectiu és canviar al mínim la seva composició, salvant el text però també la seva estructura i els elements que el constitueixen sense alterar cap dada codicològica que sigui part de la seva història.

Es valora, un per un, la necessitat que els documents siguin intervinguts. Si una peça no ho necessita, es fa una simple intervenció de conservació preventiva. Aquesta és una part fonamental de la nostra tasca, ja que molts documents, un cop digitalitzats, són preservats amb materials de conservació abans de ser guardats als nostres dipòsits. Aquests dipòsits estan protegits per sistemes d'alarma connectats les 24 hores amb empreses de seguretat, i també disposem d'armaris compactes que ofereixen la màxima seguretat per als documents, envoltats de sistemes de detecció i extinció tant de foc com d'aigua.

Tenim la sort de disposar de tot un seguit de recursos per poder protegir el patrimoni documental d'Andorra i tenir-ne cura.

La professionalitat del taller es reflecteix en l'ús de tècniques i productes que compleixen els estrictes requisits internacionals de conservació i restauració. Aquests criteris, dictats per organismes de prestigi mundial com l'ICOM, l'AIC, l'IIC i l'IPCE, es basen en tres principis fonamentals: la reversibilitat, que permet que qualsevol acció que es faci avui pugui desfer-se en el futur; l'estabilitat, que assegura la compatibilitat química dels materials utilitzats amb l'original, i la durabilitat, que garanteix que la intervenció perdurará en el temps sense causar nous danys.

El taller, un pont entre el passat i el futur

Actualment, el taller de restauració s'ha convertit en molts dels casos en l'antesala de la digitalització. Molts documents, per la seva fragilitat, no es podrien manipular de manera segura sense una intervenció prèvia de conservació. Així, la feina del taller no només salva el patrimoni, sinó que també n'habilita l'accés per al públic en general a través de les noves tecnologies.

Aquesta metodologia s'ha aplicat en documents de gran valor històric, com ara el nostre Pariatge de 1278; la *Carte géographique de la Vallée d'Andorre*, de Lengelé, i les actes de consagració de les esglésies romàniques de Sant Serni de Nagol (1055) i Sant Romà de les Bons (1164). També s'han restaurat fons més moderns, com el llibre d'actes del Consell General (1743-1864) o l'esborrany manuscrit de *Relació sobre la Vall d'Andorra*, de fra Junoy (XIX), entre altres.

Preservant la memòria: dels microfilms a la preservació digital

Quan l'Arxiu Nacional va obrir portes ara fa cinquanta anys, el gran repte consistia a recuperar el patrimoni documental d'Andorra. Molts dels testimonis històrics es trobaven dispersos en arxius diversos, tant dins del país com més enllà de les fronteres —especialment a Espanya, França i Itàlia—, on havien estat dipositats al llarg dels segles. La tasca prioritària era localitzar aquests fons, obtenir-ne còpies i garantir-ne la conservació per fer-ne possible l'estudi i la difusió.

En els primers anys, les eines disponibles eren analògiques i els processos, lents, i la consulta estava limitada a qui podia accedir físicament a la sala. Amb el pas del temps, les tecnologies han transformat radicalment aquesta tasca, però la finalitat continua intacta: preservar la memòria documental del país i posar-la a l'abast de tothom.

Al llarg d'aquest mig segle, l'Arxiu Nacional ha viscut tres grans etapes en la reproducció i la preservació dels documents: l'ús del microfilm, l'impuls de la digitalització i, més recentment, l'adopció de sistemes de preservació digital a llarg termini.

Del microfilm a la seguretat química

Durant dècades, el microfilm va ser sinònim de preservació segura. A partir dels anys setanta, aquesta tècnica fotoquímica va permetre obtenir còpies d'alta qualitat i gran durabilitat de documents textuais, reduint la manipulació dels originals i protegint-los de possibles pèrdues o deterioraments.

En els primers temps de l'Arxiu Nacional, aleshores conegut com "els Arxius Nacionals", la prioritat era recuperar la documentació històrica andorrana conservada fora del país. La primera gran campanya de recuperació, duta a terme entre finals dels anys setanta i mitjans dels vuitanta, va permetre incorporar una part significativa de la documentació històrica andorrana conservada en arxius estrangers, com l'Arxiu Secret del Vaticà, a Roma, i diversos arxius francesos, entre els quals destaquen els Arxius Nacionals i els del Ministeri d'Affers Estrangers i la Biblioteca Nacional. D'aquella tasca en van resultar més de 12.000 peces documentals, que es van posar a disposició dels investigadors.

Aquest esforç va continuar amb la fase de seguretat: l'Arxiu va impulsar un ampli programa de microfilmació, obert tant a institucions públiques, arxius comunals, l'Arxiu de les Sis Claus i els arxius parroquials com a arxius particulars i familiars. L'objectiu era crear còpies de seguretat que protegissin els documents de possibles pèrdues o deterioraments.

Les bobines de microfilm, guardades en condicions controlades, esdevenien una assegurança silenciosa contra el pas del temps. Tot i els seus avantatges d'estabilitat, estalvi d'espai i fiabilitat, el microfilm presentava també limitacions: l'accés requeria aparells de lectura específics i la difusió era complexa.

La digitalització: un nou horitzó per a l'accés

Amb l'arribada de les tecnologies digitals, la necessitat d'agilitzar la consulta i facilitar la difusió del patrimoni documental va obrir una nova etapa: la digitalització. Aquesta transformació marcaria un abans i un després en la manera de preservar i compartir la memòria del país. La digitalització no només permetia obtenir còpies fidels sense risc de degradació, sinó que multiplicava les vies d'accés i contribuïa a la preservació dels originals.

Els avantatges d'aquest canvi es van fer especialment evidents en el cas de materials fràgils o en formats obsolets, com els negatius en color, que patien una degradació química progressiva, o els enregistraments sonors i audiovisuals, en què la pèrdua d'informació ja era, en alguns casos, irreversible. Davant d'aquest escenari, l'Arxiu Nacional va fer un pas decisiu l'any 2013 amb la creació del Pla de digitalització, una eina estratègica pensada per preservar i compartir el patrimoni documental d'Andorra.

Per fer possible aquesta transformació, es van convocar concursos públics que van permetre externalitzar les tasques de digitalització amb garanties de qualitat. Des del 2013, aquestes convocatòries s'han mantingut de manera continuada, any rere any, i s'ha assegurat així la regularitat dels processos i la consolidació d'un model basat en criteris tècnics i estàndards comuns. Aquest impuls sostingut ha accelerat la conversió de documents a format digital i ha contribuït a millorar la qualitat dels resultats. El 2016, es va obrir al públic el portal Arxiu en Línia, una finestra virtual que avui dona accés a més de 80.000 documents, accessibles per a tothom.

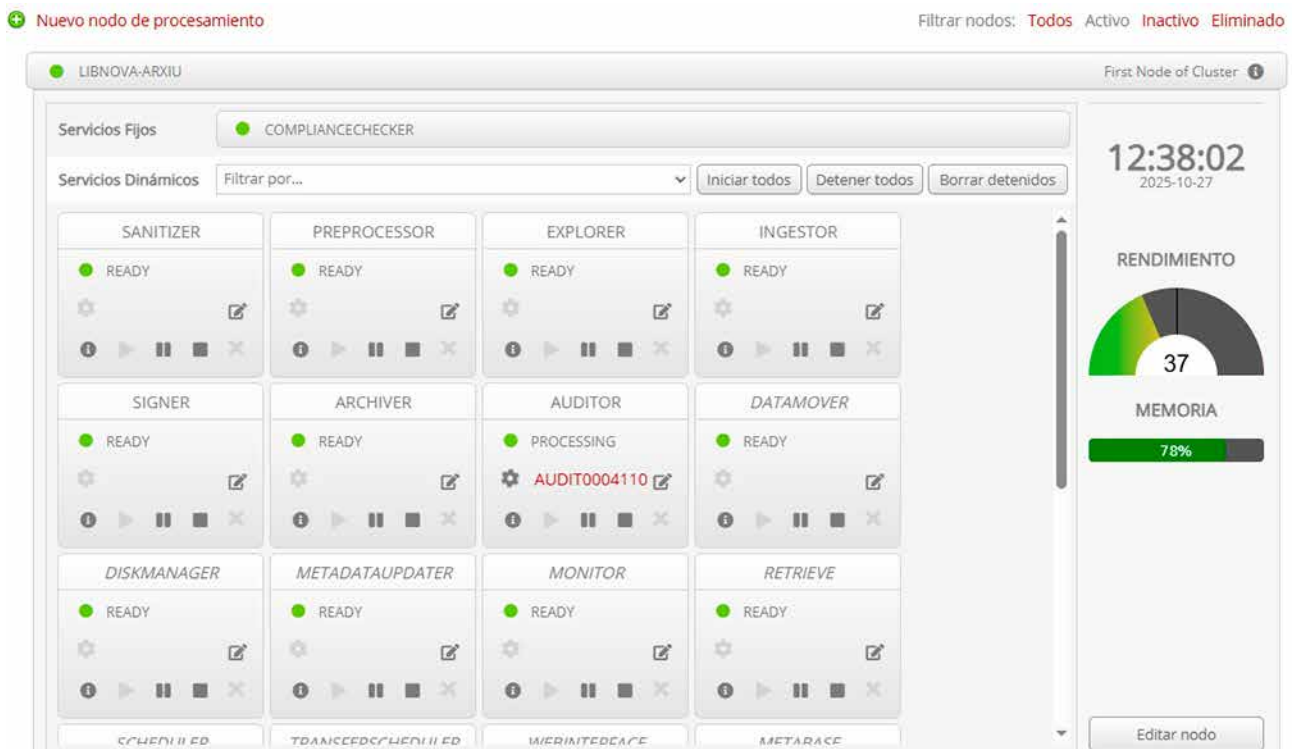

Preservació digital: més enllà de la còpia

Si la digitalització va permetre superar les barreres d'accés, la preservació digital planteja un desafiament majúscul: garantir la permanència dels arxius en un entorn tecnològic canviant. Els fitxers digitals, per si sols, no ofereixen estabilitat. Depenen de suports tangibles que es degraden amb el temps i de formats i sistemes que queden obsolets si no s'actualitzen adequadament, i això exigeix una vigilància constant i estratègies específiques per assegurar que la memòria digital del país no es perdi en el futur.

Conscients d'aquest gran repte, el Govern d'Andorra i l'Arxiu Nacional, el 2015, van aprovar el Pla director de

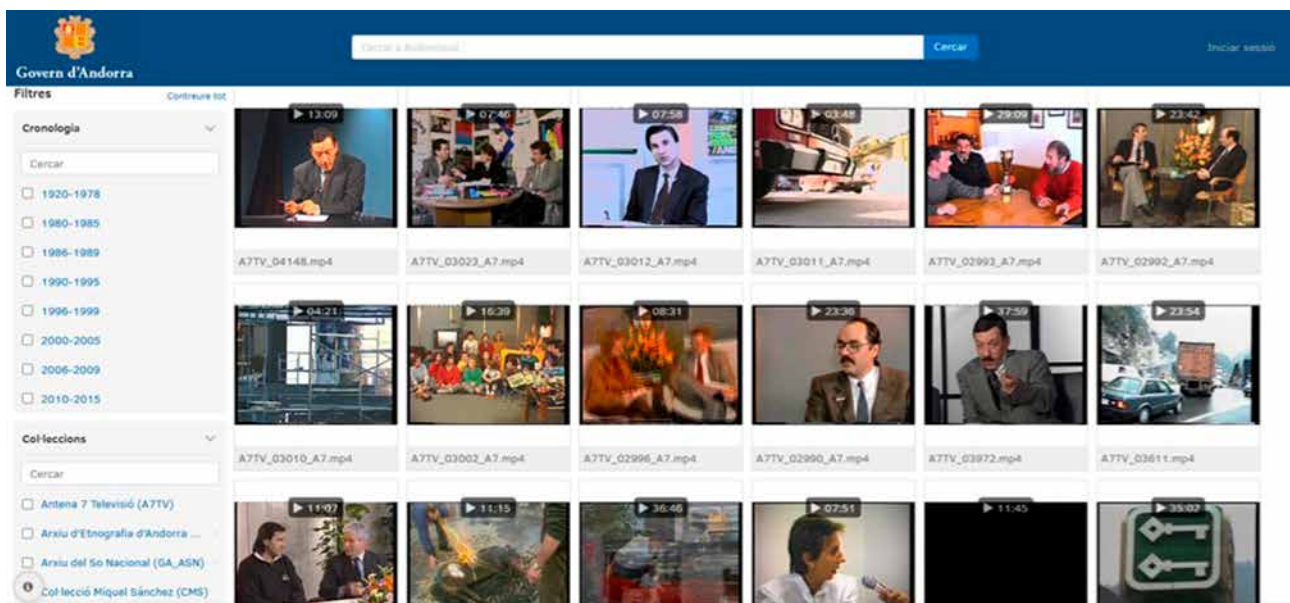
preservació digital, que estableix les estratègies i defineix les pautes per assegurar que els documents digitals mantinguin l'accessibilitat, l'autenticitat i la integritat amb el pas del temps.

Un cop definides les directius, el pas següent va ser dotar-se de les eines adequades per fer-les realitat. Així, l'any 2017, l'Arxiu Nacional va incorporar la plataforma tecnològica Libsafe, una infraestructura dissenyada específicament per afrontar els reptes de la preservació digital a llarg termini. A partir d'aquí, es van desplegar les configuracions i adaptacions tècniques necessàries per posar en marxa el repositori digital del país. Avui, aquest sistema garanteix la custòdia segura de més de 15 TB de fitxers digitals, amb mecanismes de còpia redundants i controls periòdics d'integritat que assegurin la permanència, l'autenticitat i la fiabilitat dels documents digitals.

Mig segle de canvi, un compromís constant

Des de les primeres bobines de microfilm fins als actuals repositoris digitals, l'Arxiu Nacional ha anat transformant les seves eines, però no la seva missió. Preservar la memòria col·lectiva per garantir la transmissió del coneixement entre generacions ha estat, i continua sent, el fil conductor de cada etapa. Cada avenç tecnològic, des de la microfilmació fins a la digitalització i la preservació digital, ha estat una oportunitat per consolidar aquest compromís. I ara, amb l'arribada de la intel·ligència artificial, s'obren nous escenaris que permeten repensar com s'interpreta i es protegeix el patrimoni documental i com s'hi accedeix. Els projectes d'innovació actuals exploren aquestes eines emergents, no com a finalitat, sinó com a mitjà per continuar teixint ponts entre passat, present i futur.

Els canvis en la consulta documental. Del segle XX al segle XXI: la tecnologia al servei dels arxius

Des del primer moment que es va crear, l'Arxiu Nacional tenia l'objectiu que les persones interessades poguessin accedir a la documentació que custodiava, d'aquí la voluntat d'obtenir còpies de consulta dels documents en microfilm i després en altres suports, per facilitar l'accés i preservar els documents originals.

L'any 1976 es va comprar un lector de microfilm amb aquest objectiu, que els usuaris de l'Arxiu poguessin accedir a la documentació reproduïda en microfilm. Però l'accés a la documentació és l'última part d'un procés més llarg: perquè la documentació sigui consultable s'ha de tractar arxivísticament. El tractament de la documentació que conserva l'Arxiu Nacional segueix, en essència, els mateixos passos de sempre. El que sí que ha canviat molt és la tecnologia que fem servir. Encara guardem alguns dels primers inventaris en paper que servien als usuaris per trobar documents. Avui, però, tota aquesta informació es gestiona des d'una gran base de dades amb més de 85.000 registres de documents de tota mena. Això ens permet fer cerques de manera molt més àgil i còmoda.

També ha evolucionat la manera de reproduir la documentació. El que abans es feia en microfilms o en còpies en paper avui es fa en format digital. Això facilita molt la consulta i permet difondre els documents d'una manera molt més versàtil. L'Arxiu va començar a digitalitzar entre el 2004 i el 2005, sobretot fotografies i materials audiovisuals. A partir del 2013, la digitalització es va convertir en una tasca anual. Avui ja tenim uns 457.000 documents digitalitzats: fotografies, textos, enregistraments audiovisuals i sons.

Gràcies a tot aquest esforç, la manera d'accedir als documents ha canviat radicalment. Des del 2015, l'Arxiu disposa d'una plataforma en línia amb més de 86.000 documents digitalitzats (més de 67.000 documents textuais, 18.000 fotografies i més de 400 documents audiovisuals), que qualsevol persona pot consultar des de casa. També hi ha un catàleg discogràfic en línia amb uns 30.000 registres, entre discografia i enregistraments provinents del fons de l'Antiga Ràdio Andorra.

Actualment, l'Arxiu té 1.876 usuaris registrats que fan consulta directa als fons documentals que custodia.

Ara bé, la difusió de la documentació no es limita a la consulta directa. Els arxius tenen el repte d'apropar els fons al màxim de gent possible, i per això impulsen activitats de tota mena. D'ençà que es va crear, l'Arxiu Nacional ha organitzat publicacions, exposicions, tallers, visites guiades i molts altres recursos per donar a conèixer el patrimoni documental que custodia.

Una de les eines que més ha crescut són les exposicions en línia. Gràcies a la digitalització, cada vegada és més fàcil crear-ne i compartir-ne, i això permet arribar a públics molt diversos. Actualment tenim catorze mostres virtuals accessibles des del web de l'Arxiu.¹

També oferim tallers de formació, com cursos de paleografia o de conservació de documents, així com visites guiades per a grups. Al llarg dels anys, s'han creat activitats pensades especialment per a escoles, com tallers temàtics o unitats didàctiques basades en documents de l'Arxiu, dedicades a temes tan diversos com el bandolerisme, la Segona Guerra Mundial o FHASA.²

Mirant cap al futur, l'Arxiu Nacional treballa per incorporar noves tecnologies, especialment eines d'intel·ligència artificial, que poden transformar la manera com consultem documents històrics. Aquestes tecnologies ja s'utilitzen en molts arxius d'arreu del món i ofereixen possibilitats molt potents. En aquest sentit, actualment desenvolupem un projecte per facilitar l'accés als fons notariaus, que van del segle XIV al XX. L'eina utilitza la IA per transcriure i indexar automàticament els documents, de manera que els usuaris poden cercar paraules concretes directament dins del text. Això permet trobar ràpidament documents en què aparegui un nom, un lloc o qualsevol terme d'interès, sense haver de llegir manualment pàgines i pàgines.

1. Apartat Exposicions del lloc web de l'Arxiu Nacional: <https://www.govern.ad/ca/tematiques/cultura-i-esports/espais-publicacions-i-concursos/exposicions>.

2. Alguns materials pedagògics es poden consultar al web de l'Arxiu Nacional: <https://www.govern.ad/ca/tematiques/cultura-i-esports/arxiu-nacional/serveis-de-l-arxiu-nacional/atencio-pedagogica>.

La gestió documental i la creació de l'Arxiu Intermedi Administratiu

El 50è aniversari de l'Arxiu Nacional d'Andorra és molt més que una efemèride institucional. És la confirmació que un país petit pot pensar en gran quan es tracta de tenir cura de la seva memòria i reforçar la seva identitat. Mig segle després de la seva creació, l'Arxiu és avui un pilar essencial de la transparència, de l'eficiència administrativa i de la continuïtat de l'Estat. Celebrar aquest aniversari és reconèixer que els arxius no són simples magatzems de papers vells, sinó instruments vius que garanteixen la preservació de la memòria i l'accés a la informació, al servei de la ciutadania.

Des de l'inici, l'Arxiu Nacional ha treballat per organitzar i conservar el patrimoni documental del país, però també ha tingut un paper fonamental en la construcció d'un sistema d'arxius del Govern que permeti conservar, de manera ordenada i coherent, la documentació que genera l'Administració. Aquest esforç ha implicat una tasca continuada d'assessorament a les unitats administratives sobre com organitzar la seva documentació i implantar una metodologia de treball comuna basada en criteris arxivístics. Això ha permès que els documents arribin a l'Arxiu de manera organitzada, amb una descripció adequada i fàcilment accessible.

Amb el temps, aquesta tasca d'acompanyament va consolidar l'Arxiu com a referent en matèria de gestió documental. L'aprovació del Reglament d'organització i funcionament del Sistema d'arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern va suposar un punt d'inflexió: es definia l'estructura arxivística del Govern i es creava una àrea d'arxius encarregada de coordinar el conjunt del sistema, des dels arxius de gestió de les oficines fins a l'Arxiu Nacional. D'aquesta estructura en va néixer la Unitat de Gestió Documental, amb la missió de definir els instruments i les pautes comunes per a tota l'Administració: quadres de classificació, manuals de procediments i calendaris de conservació.

Un altre pas decisiu va ser la creació de l'Arxiu Intermedi Administratiu, que completa el Sistema d'arxius. Aquest espai actua com a punt de transició entre la documentació activa, utilitzada diàriament per les oficines, i la documentació històrica conservada definitivament a l'Arxiu Nacional. El seu paper és clau: garanteix la conservació segura dels documents semiactius, en facilita la consulta i optimitza els recursos i els espais de les unitats administratives. Amb aquesta estructura, el cicle de vida dels documents queda complet: des que es creen fins que es preserven de manera definitiva, cada fase és gestionada amb criteris professionals i coherents.

La posada en marxa i la consolidació de l'Arxiu Intermedi han requerit una transformació profunda. Ha calgut condicionar espais, millorar les mesures de conservació i seguretat, establir un control rigorós d'entrades i sortides, i dotar-lo de personal especialitzat. Actualment, el servei disposa de professionals dedicats exclusivament a la gestió d'aquest Arxiu, que s'ocupen de les transferències de documentació, els préstecs i la descripció dels fons, assegurant-ne la traçabilitat i la disponibilitat.

Actualment, la Unitat de Gestió Documental està centrada especialment en la implantació de l'Administració electrònica i del Sistema de gestió per als expedients i la documentació electrònica. Una fita en aquest sentit és el desenvolupament del Model de gestió de l'expedient i del document electrònic (MGEDE), aprovat pel Decret de 13 de juny del 2018, que estableix les directrius per garantir que els documents electrònics siguin autèntics, fiables i íntegres. Així, Andorra vol avançar cap a una gestió digital plena, en què la documentació electrònica es crea, es

tramita, es conserva i s'hi accedeix amb les mateixes garanties que la documentació en paper.

Aquest conjunt d'iniciatives configura avui un sistema d'arxius modern, eficient i alineat amb els valors democràtics. Els arxius són molt més que una qüestió tècnica: són instruments de transparència, de responsabilitat institucional i de confiança ciutadana. En una societat que exigeix informació accessible i verificable, la gestió documental és la base d'una Administració oberta i responsable. A través d'ella, el Govern assegura que el seu llegat documental —tant en paper com digital— es conservi, s'organitzi i estigui disponible per a les generacions presents i futures.

El 50è aniversari de l'Arxiu Nacional d'Andorra és, doncs, una celebració del passat i una aposta pel futur. Mig segle després, l'Arxiu continua evolucionant per adaptar-se als nous temps, reforçant el seu compromís amb la memòria, la transparència i l'eficiència. Perquè un país que sap preservar la seva documentació és un país que sap preservar la seva història, la seva identitat i la seva democràcia.

La difusió dels fons d'arxiu a través de la recerca: dels ajuts a les publicacions

L'Arxiu Nacional va néixer amb l'objectiu de recuperar la documentació generada a Andorra i sobre Andorra per tal de contribuir a la recerca i al coneixement de la història del país. La gènesi de l'Arxiu va intrínsecament relacionada amb la recerca històrica sobre Andorra i, des del seu inici, l'Arxiu ha posat l'abast dels usuaris i investigadors la documentació que custodia.

Un pas natural va ser el de fomentar la recerca d'una manera més activa, mitjançant la dotació econòmica de projectes d'investigació històrica sobre Andorra. Així, l'any 2000 es van crear els Ajuts de Recerca Cebrià Baraut, que actualment es convoquen cada dos anys i financen treballs de recerca històrica que utilitzen com a font principal els fons de l'Arxiu Nacional. Des de 2010, aquests ajuts es convoquen conjuntament amb els Ajuts de Temàtica Andorrana del Departament de Recerca i els Ajuts Lídia Armengol del Departament de Política Lingüística.

El primer treball de recerca finançat amb l'ajut Cebrià Baraut, l'any 2000, va ser *Les dones al segle XV a través de la documentació notarial andorrana*, de Maite Martí i Blanco. En aquest estudi, Martí fa una aproximació a la vida de les dones andorranes de finals de l'Edat Mitjana, centrant-se en les seves devocions, necessitats i el suport rebut durant moments difícils, com la seva viudetat. La recerca utilitza com a font principal la documentació notarial de l'Arxiu, valuosa per la seva riquesa i continuïtat, que abasta des del segle XIV fins al segle XX.

L'any següent, l'ajut va finançar el treball *Evolució i estructura de la propietat. El Quart d'Escaldes (1850-1914)*, de Sebastià Villalón Barragán, del Centre de Recerca d'Història Rural de la Universitat de Girona. Aquest estudi analitzava el fenomen de l'"individualisme agrari" aplicat al territori, així com el funcionament de la propietat i la gestió del territori al Quart d'Escaldes.

Inici > Temàtiques > Ajuts i subvencions > Cultura > L'ajut de recerca Cebrià Baraut

L'ajut de recerca Cebrià Baraut

Plataforma digital sobre l'ajut de recerca Cebrià Baraut del Govern d'Andorra. Accedeix al portal oficial governamental d'Andorra i informa't.

Introducció ↕ | Treballs de recerca ↕ |

Introducció

L'ajut de recerca Cebrià Baraut es convoca conjuntament amb dos modalitats més: l'ajut Lídia Armengol Vila, destinat a afavorir estudis lingüístics o sociolingüístics basats en la llengua catalana d'Andorra, i l'ajut de temàtica genèrica sobre la realitat andorrana, del Departament de Recerca del ministeri titular de l'educació.

L'ajut Cebrià Baraut, gestionat per l'Arxiu Nacional, està destinat a fomentar i contribuir a l'elaboració d'estudis en ciències socials referents a Andorra i per als quals sigui necessari utilitzar com a font bàsica d'informació la documentació dels fons de l'Arxiu Nacional d'Andorra. L'ajut correspon a una aportació econòmica de 10.000 euros, per un termini màxim de dos anys.

Cultura

- Subvencions culturals
- Professionalització artistes musicals
- L'ajut de recerca Cebrià Baraut**
- Beques i ajudes
- Ajuts a la conservació i restauració del patrimoni cultural
- Ajuts a la cinematografia

L'any 2003, Lars-Martin Pohle va obtenir l'ajut amb la seva recerca *Perquè ara - gràcies a Déu- hi ha justícia. Un estudi sobre la delinqüència en Andorra als anys 1600-1640*, en què analitza els casos judicials d'aquell període, i els presenta agrupats segons les temàtiques i els tipus de delictes. L'estudi inclou un apèndix on descriu casos reals i transcriu fragments documentals d'aquests.

En 2006, Arnau González Vilalta va rebre l'ajut per a la seva recerca *La cruïlla andorrana de 1933: la revolució de la modernitat*, un estudi sobre els efectes de la revolució andorrana de 1933, que inclou temes com la reclamació del sufragi masculí, la vaga de FHASA i l'entrada de la Gendarmeria francesa a Andorra. La recerca es va publicar l'any 2009 per la Fundació Julià Reig i Cossetània Edicions¹.

L'any 2023 es va publicar *Detecció i recuperació de riscos naturals a través de les fonts documentals andorranes*, de Joan Lluís Ayala Díaz, recerca finançada amb l'ajut Cebrià Baraut de 2008. Aquesta obra recull 230 fenòmens naturals documentats des del segle XVIII fins a la primera meitat del segle XX, indicant les fonts documentals on es troben referenciats aquests esdeveniments.

Un altre treball finançat per l'ajut Cebrià Baraut va ser *Límits jurídics i modificació de paisatges. La construcció històrica del territori andorrà*, de Jacinto Bonaes Cortés, presentat l'any 2010. L'objectiu principal de la recerca és analitzar

1. González i Vilalta, Arnau. *La cruïlla andorrana de 1933: la revolució de la modernitat* : [Tarragona] : Cossetània : Fundació Julià Reig, setembre 2009, 239 p. *El Tinter* [Ajuts a la investigació i recerca històrica: Cebrià Baraut i Obiols]

la transformació de les societats rurals i els paisatges agraris als Pirineus, prenent Andorra com a cas d'estudi. Com explica Bonales, la riquesa de fonts documentals de l'Arxiu Nacional permet una anàlisi profunda de l'evolució de la relació entre l'home i el medi, així com de les transformacions institucionals².

L'any 2013 es va concedir l'ajut al projecte *Estudi demogràfic de l'Andorra moderna* dirigit per Valentí Gual Vilà. El projecte té com a objectiu principal el buidat nominal de totes les actes de baptisme, defunció i matrimoni fins a l'any 1830, dipositades en còpia a l'Arxiu Nacional, per veure l'evolució de la població andorrana, a banda de dotar a futurs investigadors i persones interessades d'una eina per fer recerca sobre les dades. El projecte, de llarg recorregut, continua actualment fora del marc de l'ajut de recerca i està previst que finalitzi l'any 2026.

L'any 2015, l'ajut va finançar el projecte *Per purgar les valls de tan pèssimes dones: projecte d'investigació històrica multimèdia sobre la cacera de bruixes a Andorra*, de Pau Castell Granados. El projecte inclou una recerca històrica sobre la persecució de bruixes a Andorra durant els segles XV-XVII i la creació d'una plataforma digital, Andorra. Terra de bruixes, per divulgar els resultats de la recerca³.

L'últim treball de recerca dotat fins al moment és *El notariat públic a Andorra. Des dels orígens a la consolidació (segles XIII-XV) (NOTAND)*, de Giacomo Floris, presentat a la convocatòria de l'any 2017. El projecte inclou una base de dades que recull informació extreta de manuals notariais i llibres, així com una descripció històrica del notariat i de la història socioeconòmica d'Andorra a partir d'aquestes dades.⁴

A banda dels ajuts directes a la recerca, l'Arxiu ha promogut la difusió del coneixement dels fons que custodia mitjançant diverses línies de publicació.

Una primera línia ha estat la publicació de documents de l'Arxiu, ja sigui en forma de facsímils o transcripcions. Dins d'aquesta línia, es destaca la sèrie de diplomataris, dirigida per Ignasi Baiges i coordinada per Susanna Vela, que recull i transcriu documents històrics rellevants de diferents èpoques. Aquesta col·lecció facilita als historiadors i al públic en general l'accés a textos que il·lustren els processos polítics, socials i judicials del país. Altres obres destacades inclouen la *Relació sobre la Vall d'Andorra* de fra Tomàs Junoy (1995) i el *Llibre de la Terra d'Andorra* (1997).

Una altra línia de publicacions important són els catàlegs d'exposicions. Des de les primeres edicions en paper fins a les versions digitals en PDF⁵, aquests catàlegs han destacat figures clau de la fotografia andorrana com Guillem de Plandolit, Fèlix Peig i Josep Alsina Martí, així com aspectes socials, esportius i culturals del país, com la vida quotidiana, el paper de la dona, l'esquí i l'excursionisme. Un altre exemple rellevant és la publicació en DVD *Territoris de la memòria: 70 anys de cinema d'Andorra* (2004), que recull imatges de les campanyes de recuperació de patrimoni fílmic andorrà.

2. Bonales Cortés, Jacinto. *Límits jurídics i modificació de paisatges : La construcció històrica del territori andorrà.: NO PUBLICAT*, 2012 642 p. ; il + 1 CD [Ajuts a la investigació i recerca històrica: Cebrià Baraut i Obiols] <https://www.govern.ad/ca/tematiques/ajuts-i-subvencions/cultura/ajut-de-recerca-cebria-baraut>

3. Andorra. Terra de bruixes <http://terradebruixes.cultura.ad/>
Relat històric d'Andorra <https://www.historia.ad/>

4. Aquesta recerca i altres de les que s'esmenten a l'article es poden consultar en línia a la pàgina web el Govern d'Andorra <https://www.govern.ad/ca/tematiques/ajuts-i-subvencions/cultura/ajut-de-recerca-cebria-baraut>

5. Els catàlegs digitals es poden consultar a la pàgina web de l'Arxiu Nacional <https://www.govern.ad/ca/tematiques/cultura-i-esports/espais-publicacions-i-concursos/publicacions-i-recursos/catalegs>

També cal destacar les publicacions d'inventaris i guies dels arxius comunals, parroquials, patrimonials i estrangers amb documentació vinculada a Andorra, publicades entre 1993 i 2022. Aquestes obres faciliten la recerca i l'accés a la informació, com la *Guia de l'Arxiu Històric Nacional* (1998), que continua sent una eina essencial per als usuaris⁶.

Finalment, l'Arxiu ha promogut i editat la realització de treballs de recerca, com *Les ràdios andorranes. Una qüestió de sobirania*, de Maria Jesús Lluelles (2018), que ofereix una nova visió sobre la radiodifusió a Andorra, una història complexa que calia analitzar des de la perspectiva del país. a través de les emissores de Ràdio Andorra i Andorradio (posteriorment Ràdio de les Valls i Sud Ràdio).

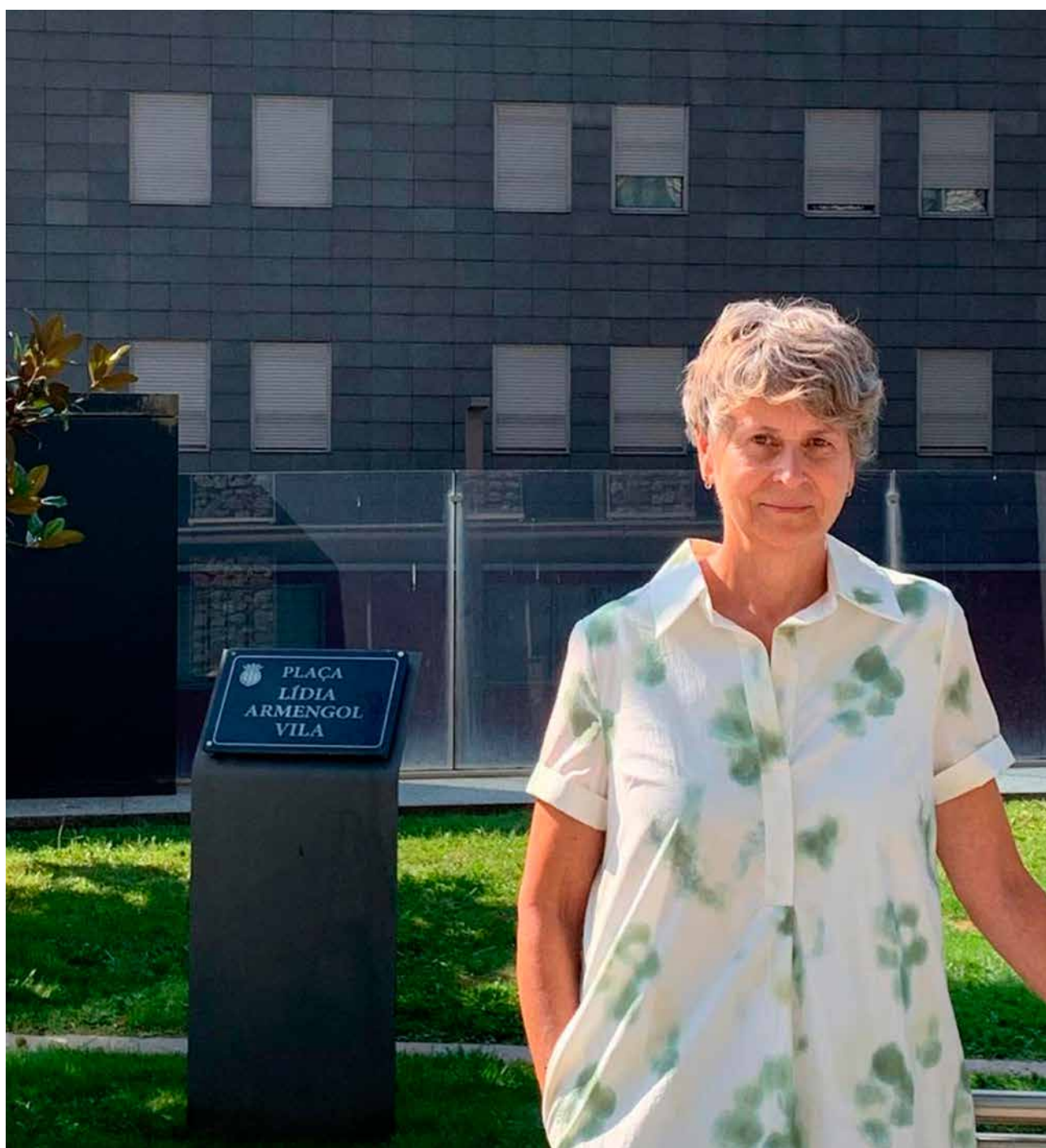
Per acabar, cal destacar que la recerca i divulgació dels fons documentals de l'Arxiu s'ha vist enriquida per una multitud de treballs realitzats per usuaris que han consultat la documentació al llarg dels anys.

No n'esmentarem cap perquè són molts i no volem destacar-ne uns sobre altres perquè tots són importants; són aquests treballs, acadèmics o no, i aquestes consultes, per curiositat, necessitat o motius familiars, les que donen raó de ser a la nostra feina i l'objectiu últim per preservar el nostre patrimoni documental, que és donar-lo a conèixer a totes persones interessades i d'aquesta manera, contribuir a la recerca i l'ensenyament de la història del país.

6. Hi ha una llista de monografies publicades a la pàgina web de l'Arxiu <https://www.govern.ad/ca/tematiques/cultura-i-esports/arxiu-nacional/cerca-a-l-arxiu-nacional/monografies>

Guardians de la memòria

Una trajectòria de 30 anys i la passió per l'arxivística

Susanna Vela és llicenciada en història i la seva trajectòria en el món dels arxius es remunta a la dècada de 1980, quan va treballar en centres d'arxiu en projectes de recerca i es va familiaritzar amb l'arxivística. La recerca l'apassiona i, per garantir-la, calen uns fons documentals correctament classificats i descrits. Es va incorporar a l'Arxiu Nacional d'Andorra (ANA) el setembre de 1989. El seu treball s'ha centrat a professionalitzar l'ANA convertint-lo en un centre que garanteixi la conservació, la preservació i la difusió de la documentació rellevant d'Andorra.

Fites aconseguides: de la recuperació de fons a la difusió

P: Quines van ser les principals fites aconseguides durant la vostra gestió de l'Arxiu Nacional?

R: La principal fita és que l'Arxiu es va professionalitzar dotant-lo dels mitjans i recursos humans, materials, metodològics i normatius. Aquest esforç ha aconseguit el reconeixement que avui té l'Arxiu, el seu posicionament en l'organigrama de l'Administració i el seu paper imprescindible en la digitalització per garantir que la informació sigui autèntica, fiable i accessible.

P: Dels vostres més de trenta anys de dedicació, quins moments o projectes destacaríeu especialment?

R: Són moltíssims, els moments de satisfacció. Entre ells, la recuperació de fons crucials per a la nostra història:

- L'Arxiu de les Set Claus i l'Arxiu del Tribunal de Corts.
- Els fons fotogràfics Alsina i Peig, i el fons discogràfic de Ràdio Andorra.
- La restauració de documents fonamentals de la nostra història, com el Còdex Miscel·lani i el pariatge del 1278 de l'Arxiu de les Set Claus.

Pel que fa a la difusió, destaquen: la primera web de l'Arxiu als 90, més de trenta publicacions d'inventaris i catàlegs, i l'aplicació Arxiu en línia, que posa a disposició del ciutadà arxius sonors, audiovisuals i fotogràfics. També s'ha impulsat la recerca amb l'Ajut Cebrià Baraut.

P: Esmenteu el Còdex Miscel·lani; hi ha algun altre document que considereu especialment valuós o simbòlic?

R: Qui em coneix sap que no soc fetixista; el document més senzill, com una carta familiar o un registre parroquial, emociona per tot el que conté i transmet. Però el document que més m'estimo és el Còdex Miscel·lani, que inclou documentació jurídica, textos científics i literaris dels segles xii a xvi. És patrimoni cultural, ciència i història. De fet, va ser un document que havia donat per perdut i que es va trobar enforat en un calaix acompanyat d'uns cigars!

Els grans deures pendents: la llei d'arxius i l'edifici

P: Després de la vostra experiència, quina creieu que ha estat l'eina més gran que ha faltat per ordenar el sistema d'arxius?

R: El que sí que ens ha faltat és el marc legislatiu. És veritat que hi ha una Llei de patrimoni que va ajudar, però no vam ser capaços de desenvolupar una llei d'arxius i documents. Jo suposo que la dificultat de fer aquest text legal, per la qüestió del nostre ordenament administratiu (els comuns, justícia, etc.), ens va impedir endreçar el sistema.

P: Per què és tan important una llei d'arxius per sobre d'un simple reglament, com s'havia plantejat?

R: És la manera d'ordenar un sistema que inclogui totes les administracions públiques (els comuns, els serveis dels coprínceps, la justícia). Una llei sí que té efecte a totes les administracions de la mateixa manera. Jo recordo esbarallar-me amb l'assessor de la Llei de patrimoni, que no creia necessari posar el desenvolupament d'una llei. Vaig dir: "Si hem d'ordenar el sistema i totes les administracions públiques que hi ha a Andorra s'hi han de poder contenir, ha de ser una llei, perquè amb un reglament només ens endreçarem la casa." A més, una llei serveix per definir la professió, ja que l'arxivística és un ofici com qualsevol altre.

Arxius a l'estranger i el repte de la recuperació

P: També tenim pendent la recuperació dels arxius que són fora del país. Quina feina s'ha fet i quina s'hauria de fer?

R: Des dels inicis, hi havia la còpia amb microfilm, però amb això ens hem quedat encallats. Per fer aquesta feina de recuperació necessites persones tècniques i els diners per digitalitzar i reproduir.

L'altra qüestió és la recuperació de la documentació que ja és andorrana, que per circumstàncies històriques va marxar sense un procediment legal clar. Recuperar-la sí que és un deure d'estat. Els governs no han estat prou valents per exigir la nostra documentació, com han fet altres països.

P: On s'haurien de concentrar els esforços de recuperació?

R: Abans d'anar a recuperar la documentació que pot haver-hi a l'Arxiu de l'Administració d'Alcalá de Henares, que també és important, jo penso que els esforços han d'esmerçar-se a poder recuperar la documentació que hi ha a Nantes o a la Seu d'Urgell, perquè el productor és una institució andorrana.

P: Amb una llei d'arxius, la recuperació seria més fàcil?

R: La Llei de patrimoni cultural ja recull que el Govern ha de poder recuperar tots els béns que es troben a fora. Per tant, el marc legal hi és, però no s'ha fet. La llei d'arxius encara donaria moltes més eines.

Els reptes digitals i el futur de l'Arxiu

P: Amb els reptes de l'administració electrònica, com veieu el futur de la gestió documental administrativa? Encara té sentit que estigui lligada a l'Arxiu Nacional?

R: Sí, hi ha d'encaixar, perquè es produeix documentació, sigui el format que sigui, que forma part d'una administració, i això forma part d'un mateix pla. El que sí que hem d'aconseguir és treballar horitzontalment.

- L'arxiver sempre ha de ser allà per donar unes pautes. La màquina sola no ens ho farà.
- No ens podem deslligar de la part tècnica i deixar-ho en mans només d'informàtica.
- Hem d'estar a l'inici del procés per preparar l'arribada de la documentació. Si no s'entén, ens equivocarem.

P: Quins són els grans desafiaments actuals, especialment amb la creació massiva de dades i documents?

R: Ens trobem davant de diversos reptes:

- L'era fosca digital: som al bell mig d'aquesta era. No controlem les dades de la mateixa manera que el paper, i no sabem si podrem garantir el fet de donar testimoni del nostre present a través de les dades futures.
- Volum de documentació: hem crescut molt produint documentació, i estem creant i creant sense l'acompanyament de dades que ens diguin què farem amb ella.

P: Quina solució ofereix la intel·ligència artificial (IA) a aquests processos mecànics i a la transcripció?

R: La tecnologia i la IA ens han de poder ajudar en aquestes feines més mecàniques. La màquina pot fer que el procés es faci automàticament amb ordres preconfigurades. Siguem intel·ligents i fem que la màquina ens faci les feines que són poc intel·lectuals.

Pel que fa a la transcripció, tenim el projecte de transcripció automatitzada, però de moment no està tot tan clar. Si la lletra és molt estandarditzada no hi ha problema, però "hi ha lletres infectes que no pots llegir. Per tant, la màquina tampoc podrà fer-ho tot".

P: Cap a on creieu que hauria d'anar l'Arxiu en els propers cinquanta anys?

R: Si hi ha hagut una feina interna consistent en la descripció de fons, els pròxims cinquanta anys haurien de ser els de la difusió de tot aquest coneixement. Hem de fer tota una feina de difusió, amb exposicions, xerrades, publicacions i investigació. Cal apostar més per la difusió i per fer arribar la història a la gent.

M'agradaria que fos un espai de trobada.

La tasca de la Susanna Vela al capdavant de l'Arxiu Nacional ha aconseguit el reconeixement de l'Arxiu i el seu posicionament indispensable. La conversa deixa clar que l'esforç per aconseguir uns fons documentals classificats ja s'ha fet, ara cal explotar-lo. Però la prioritat segueix sent aconseguir el marc legal per ordenar l'Administració i no perdre la història en el futur. Tota la documentació que dota de contingut la història del país, que dona sentit d'identitat de comunitat, és la que hem de protegir i aquella de la qual ningú ens pot privar.

Gràcies per aquesta extensa i important reflexió.

Els arxius institucionals d'Andorra: una xarxa que pren forma

Durant dècades, els arxius dels comuns han estat els grans oblidats de l'administració local. Però això està canviant. Amb ritmes desiguals, però amb una voluntat compartida, les parròquies han anat consolidant els seus serveis d'arxiu, sovint des de zero, amb l'ajuda de l'Arxiu Nacional i la tenacitat dels professionals que els han fet créixer.

Canillo: posar ordre a la memòria

A Canillo, Domènec Bascompte recorda com el 2007 es va posar la primera pedra d'un arxiu que avui és referent. "Cal una llei d'arxius que ens doni cobertura i estructura", afirma. La seva aposta passa per reglaments clars, quadres de classificació i una visió de futur que garanteixi l'accés ciutadà i la preservació documental.

Encamp: pioners amb reglament propi

Encamp va ser la primera parròquia a crear un arxiu comunal, l'any 1991. Lluïsa Fornons, que en va assumir la responsabilitat el 1997, recorda com es va recuperar documentació malmesa per l'aiguat del 1937, es va informatitzar el sistema i es va aprovar el primer reglament comunal. "Tenim un arxiu viu, pràctic i adaptat al nostre funcionament", resumeix. Amb el suport de l'Arxiu Nacional i una formació constant, Fornons va transformar un espai físic en una eina de gestió i memòria.

Actualment, l'arxiu comunal d'Encamp està sota la responsabilitat de Sílvia Fernández, que continua la tasca de preservació, organització i difusió del patrimoni documental de la parròquia.

Ordino: de la dispersió a l'eficiència

Quan Puri Ramos va arribar a l'Arxiu d'Ordino el 2008, la documentació estava dispersa. Va ser el punt de partida per a una reorganització profunda: centralització dels fons, digitalització progressiva, taules d'avaluació documental i calendaris de conservació. "Compartir experiències amb altres arxius ha estat clau", explica. La seva tasca ha convertit l'arxiu en una peça clau de l'engranatge administratiu.

Andorra la Vella: un arxiu que neix al cor institucional

Joan Lluís Ayala va assumir el repte de crear l'arxiu comunal d'Andorra la Vella des de zero. El nou espai, situat sota el Consell General, ha permès centralitzar documentació que fins fa poc estava dispersa entre departaments. "És un orgull poder protegir el nostre patrimoni documental", diu. L'arxiu conserva fons des del segle XVII i inclou llibres d'actes, decrets, cartells, fotografies i materials de difusió. Ayala insisteix en la importància de fer pedagogia interna per fer entendre el valor estratègic de l'arxiu.

Sant Julià de Lòria: arxius per a la memòria col·lectiva

Laia Farrés, arxivera del Comú de Sant Julià de Lòria, reflexiona sobre el paper dels arxius en el 50è aniversari de l'Arxiu Nacional. "Som guardians de la memòria col·lectiva", afirma. Farrés defensa un perfil d'arxiver multidisciplinari,

capaç de gestionar pergamins i algorismes, i alerta sobre els reptes de la digitalització: selecció, conservació i accessibilitat. Per a ella, els arxius no són només dipòsits de documents, sinó eines vives per entendre qui som i cap on anem.

Escaldes-Engordany: un arxiu que respira territori

Durant anys, Carles Sánchez va ser el responsable de l'Arxiu Històric del Comú d'Escaldes-Engordany. La seva arribada, gairebé fortuïta, va marcar una etapa de dinamització i recerca. Procedent de la biblioteca comunal, Sánchez va descobrir en l'arxiu un espai on conflueixen la documentació històrica, la memòria gràfica i la cultura local.

L'arxiu conserva el fons del Quart d'Escaldes-Engordany (1711–1986), testimoni d'una institució clau abans de la Constitució. També acull un arxiu fotogràfic viu, alimentat pel servei comunal de fotografia des de 1980, que documenta l'evolució urbanística i social de la parròquia: festes majors, exposicions, el Festival de Jazz, Caldea...

A més, l'arxiu integra una biblioteca especialitzada en temàtica andorrana i pirinenca, amb volums dels segles XVI al XIX, i una hemeroteca que recull tant la premsa diària com publicacions històriques del segle XX.

Una troballa literària va marcar la seva trajectòria: Andorra o els homes d'aram, de l'autora francesa Isabelle Sandy. A partir d'aquesta descoberta, Sánchez va impulsar la recuperació del fons documental vinculat a l'escriptora i la seva difusió a través d'una mostra fotogràfica virtual. "Posar aquests materials a disposició de tothom és una satisfacció immensa", afirmava.

Actualment, l'Arxiu Històric d'Escaldes-Engordany està sota la responsabilitat de Montse Botas, que continua la tasca de preservació i difusió del patrimoni documental de la parròquia.

Consell General: la gestió documental com a eix de transformació

Maria José Espinosa ha viscut la transformació digital des de dins. Primer, a l'Arxiu Històric d'Escaldes-Engordany, on va col·laborar en la reorganització del fons i la creació d'una base de dades. Després, al Consell General, on ha liderat la implantació de l'expedient electrònic i la gestió documental parlamentària. "La informació és el cor de la institució", assegura.

Espinosa destaca com eines com la Seu electrònica, el Portal del conseller i Tràmits han transformat la manera de treballar i de relacionar-se amb la ciutadania. La gestió documental s'ha convertit en l'eix vertebrador de la modernització parlamentària, aportant eficiència, transparència i seguretat.

Recull fotogràfic

L'arxiu en 50 imatges

Restauració d'un document

Visita escolar al taller de restauració

Digitalització de documents

Un usuari llegint documents a la sala de consulta

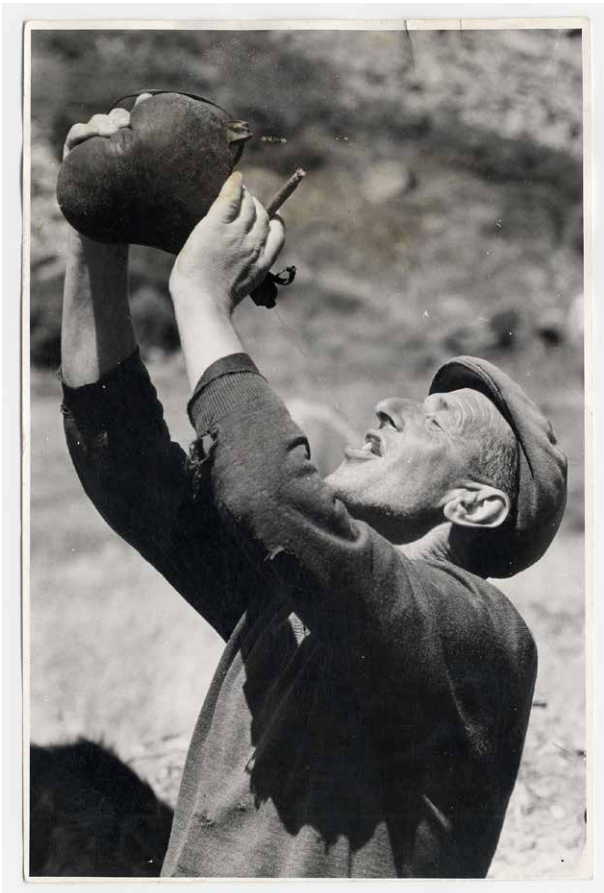
Instantània de l'escola de la Massana (ACAP_01572)

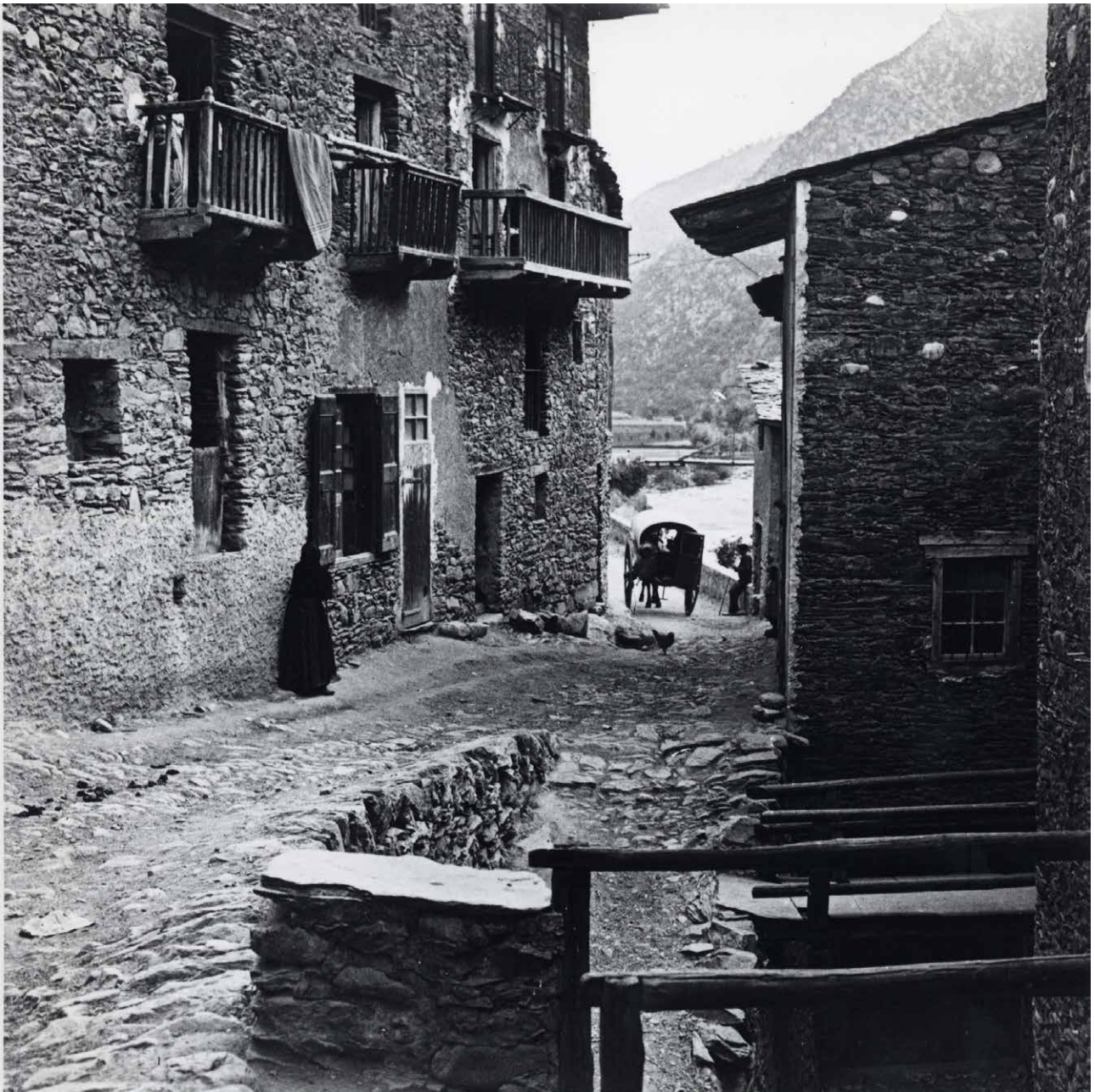
Festa a la plaça Major de Sant Julià de Lòria (ACAU_FGP_0015)

Instantània d'un grup de sis xolladors davant de casa Cremat (ACCR_0484)

Retrat de Pere Bons Bons bevent a raig amb una bota de pell (ACMU_0133)

Vista del camí que portava al carrer Major de Sant Julià de Lòria (AFC_B0810)

Audi uirt dñs dñs tuus dñs unū ē ī pñipū. Diligit dñm dñm tuū
Amore tua & ex omib. uirtib. tuis & proximū tuū sic te ipr
rū testimoniū dicit. n̄i furtū faciat. n̄i occupat res
ra patre tuū & matre tuā. In ciuē scī est ī. s̄d marchū
s̄d iho inuē.

Acta de consagració de sant Serni de Nagol (APSJ_P_0076)

The image shows an open manuscript with two pages of text in a Gothic script. The text is written in a dark ink on parchment. The left page contains several paragraphs of text, with large decorated initials in red and blue. The right page also contains several paragraphs of text, with large decorated initials in red and blue. The text appears to be a liturgical or legal document, possibly related to the consagració de sant Serni de Nagol mentioned in the caption. The script is dense and well-aligned, typical of medieval manuscripts.

Còdex Miscel-Iani (ASC_00003_0038)

Manual Digest.

Delas Valls neutras de An-
dorra.

En lo qual se tracta de sa Antiqui-
tat, Govern, y Religio, de sos Pri-
vilegis, Usos, Prehemencias, y
Prerrogativas.

Escrit á peucio del Comu general
dellas per lo D.^r en drets Anton Fi-
ter, y Rossell, del Poble^{de} Ordino per
lo millor govern, y regimen de sos
Patricios.

Accipite disciplinam meam, et non
pecuniam, doctrinam magis, quam
aurum eligit. *Prov. Cap. 8. V. 10.*

⁊
Invidus aut taceat, nostri detractor
honoris, aut aliud melius, si sapit,
edat Opus.

Any 1748.

Cap. 7. Com les Co. lley de Jacq. 1747 penjorxi per Andorra ab illa
 P. lley de Vegall de este Vally --- 59

Cap. 8 de la Neutralitat de
 les Vally de Andorra --- 61

Cap. 9. Com les Vally de Andorra
 de la segona fundacio profesora
 ses de religio Catholica. Idem --- 9

Cap. 10 de les Deuines de les Vally de
 Andorra --- 9

Cap. 11 de Com y en dretes tan im-
 guisio, y de la forma q' ha en ella --- 10

Libre 2 de la Justicia Civil y
 criminal de les Vally de Andorra --- 1

Cap. 1. del Regueri de Andorra
 Va. regueri, Perkenon y Auctoritat --- 11

Cap. 2. Obligacions del Regueri --- 13

Cap. 3. de les facultats y Jurisicions
 del Regueri --- 13

Cap. 4. del Palllet de Andorra --- 14

Cap. 5. Jurisicions, obligacions del
 Palllet, y de mes oficials --- 14

Cap. 6. de les Cases y son territorial --- 16

Cap. 7. de la clausura de Cases --- 17

Libre 3 del Concordament al Consell
 general de les Vally --- 19

POLITAR ANDOR-
 RA.

QUE CONTÈ AB FACIL
 METHODO
 La Antiquitat, Govern,
 Religio Usos, Prehe-
 minencias, Preroga-
 ti-
 vas, y Privilegis
 de les Valls neutras de
 Andorra

Escrit per lo R.^{te} A.^{te} P.^{te} Pre.^{te}
 de les Cades per lo millor govern
 de ses Patrias.

Tret de les sublimes obras del M.^{te}
 M.^{te} D.^{te} Anton Fiter, y Rossell
 Veguer de ditoy Valls.

Politar Andorrà (ASC_00009_0004)

Handwritten text in two columns, likely a legal or administrative document. The text is dense and written in a historical script, possibly Catalan or Spanish. The document is divided into two main sections by a horizontal line near the bottom. The top section contains several paragraphs of text, while the bottom section appears to be a list or a series of entries, possibly related to land or property. The paper shows signs of age, including discoloration and some wear.

Llibre Nou son Buichats loy
Deuilegis Confectis per lo
Compte de Sord y d'itres
Rares Confectis per
Diferents Senoy

PRIVILEGIS

[Handwritten signature or mark]

EMPIRE FRANÇAIS.

Préfecture du Département de l'Ariège.

Au palais des Quileries, le 27 Mars 1806.

Napoléon, Empereur des Français, Roi d'Italie,

Sur le rapport de notre ministre de l'intérieur,
Vu la demande des habitants de la vallée d'Andorre, tendant à être rétablis
dans leurs anciens rapports d'administration, de police et de commerce avec la France;
Le rapport du ministre des relations extérieures du 22 thermidor an X,
La lettre du conseiller d'état, Directeur des douanes, au ministre de l'intérieur;
Notre Conseil d'état entendu,

Nous avons décrété et décrétons ce qui suit,

- Art. 1er Il sera nommé par nous, sur la présentation du ministre de l'intérieur, un viguier pris dans le département de l'Ariège, qui sera chargé d'assister, ainsi que le viguier de l'évêque d'Urgel, aux cortès ou lits de justice de la vallée d'Andorre, et qui usera de tous les privilèges que les conventions ou l'usage lui avaient attribués, soit dans l'exercice de ses fonctions, soit dans la nomination des bayles chargés de prononcer sur les affaires civiles.
2. Le receveur général du Département de l'Ariège recouvrera la redevance annuelle de neuf cent soixante francs que le val d'Andorre payait à la France avant la révolution et il en comptera au trésor public.
3. La faculté est accordée aux Andorrans d'exporter annuellement la quantité de grains et le nombre de bestiaux dont l'arrêt du conseil de 1767 leur avait garanti l'extraction, et l'on s'assurera, par des acquits à caution et par les moyens administratifs, que ces grains et ces bestiaux sont réellement destinés à la consommation des habitants.
4. Trois députés des Andorrans nous présenteront verbalement chaque année, entre les mains du préfet du Département de l'Ariège, que nous autorisons à cet effet par le présent décret.
5. Nos ministres de l'intérieur, des finances et des relations extérieures, sont chargés, chacun en ce qui le concerne, de l'exécution du présent décret.

Signé Napoléon, Par l'Empereur.
Le Secrétaire d'état, signé Hugues, Cte. Maret.

Pour copie conforme:
Pour le Préfet et par délégation Le Conseiller de Préfecture.

N. de Bassin

ASC-3709

Antiga església de Sant Pere Màrtir d'Escaldes-Engordany (BC_FSA_0035)

Carte Geographique de la vallée d'Andorre de Lengée, 1777 (CAR_0002)

Vista d'Escaldes-Engordany (CEC_0283)

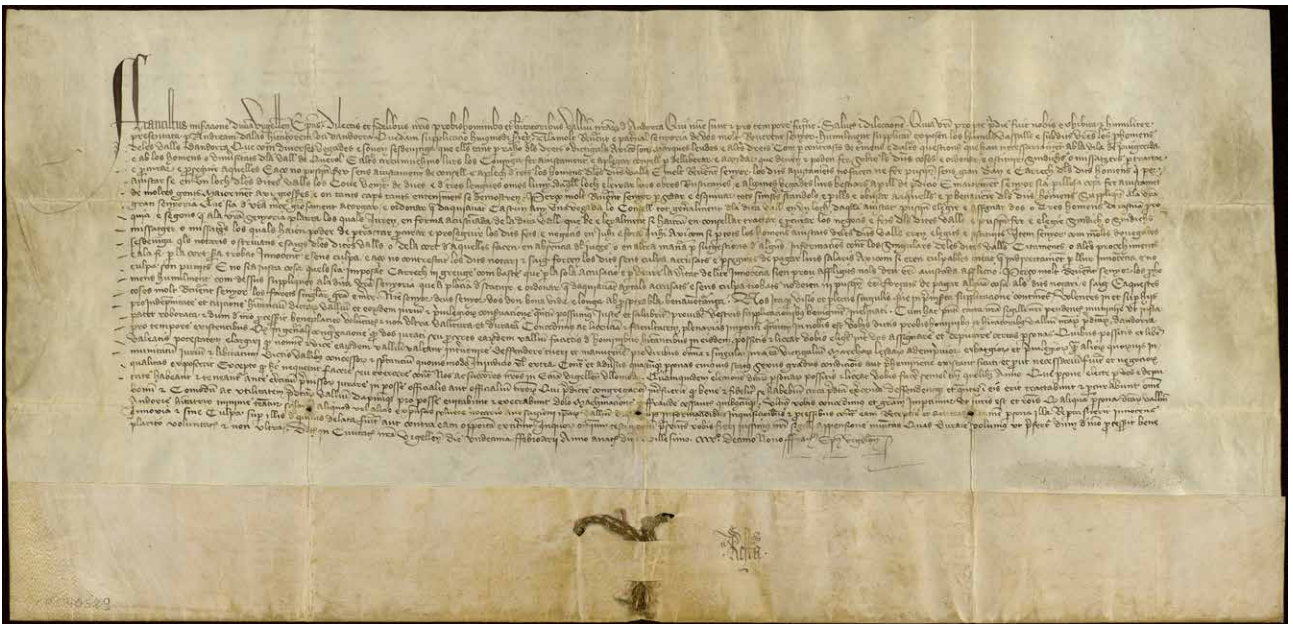
Jurament del jutge d'apel·lacions francès Gastó Baby (CLD_0012)

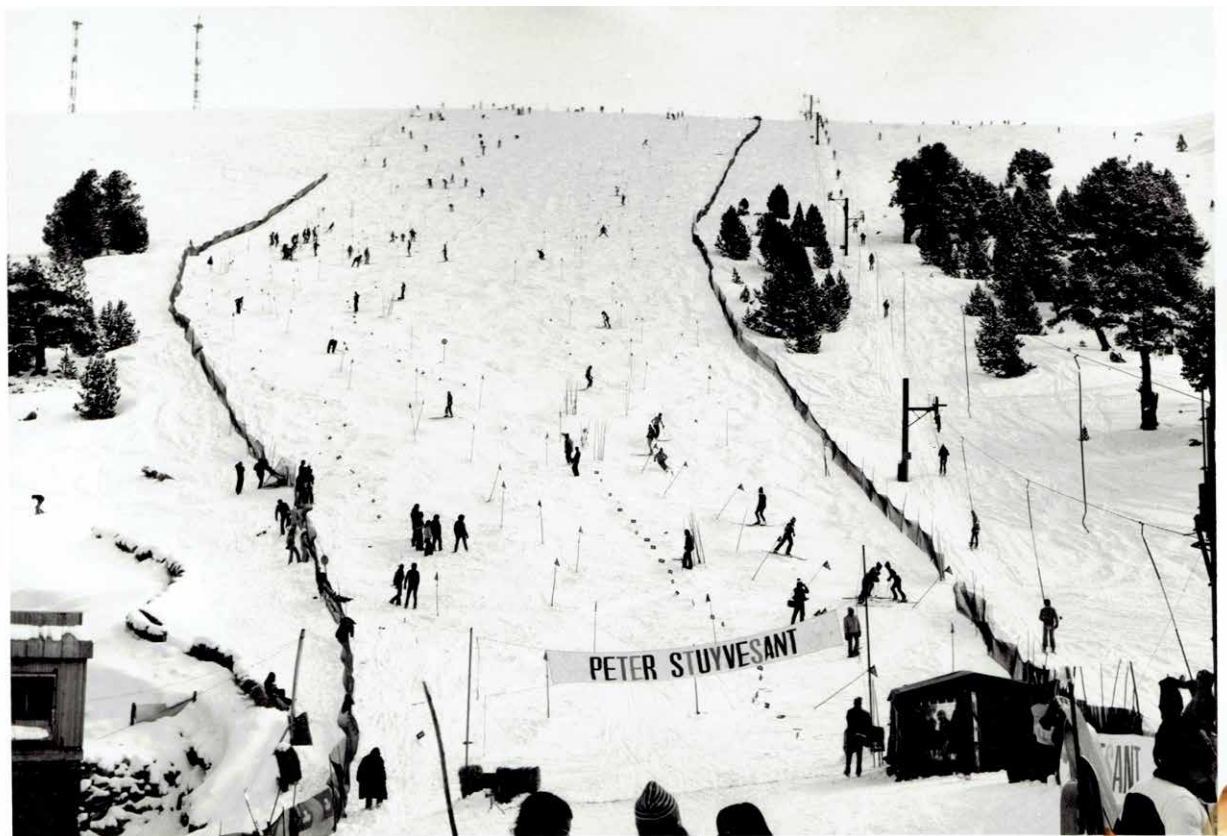
Església de Santa Coloma amb camps sembrats de blat (CR_0213)

Visita del Copríncep episcopal Joan Benlloch Vivó (CRA_0181)

Privilegi del bisbe Francesc de Tovià de 1419 (CR_40529_0001)

Baixada del dorsal 65 a la Copa d'Europa celebrada a Andorra (ECA_0229)

Processó del Corpus a Escaldes-Engordany (FAM_0092)

Instantània dels dos primers cotxes que van arribar a Andorra (FBUI_0186)

Canillo, el coll d'Ordino i part del Casamanya des del Roc del Quer (FEDA_0002)

Fira del bestiar a Andorra la Vella (FFP_0559)

Antiga portalada de Sant Julià (FGLA_4616)

Plaça Major de Sant Julià de Lòria (FGP_0236)

Palanca de fusta de Fontaneda (FHG_0005)

Esquiador al coll de Maià (FJO_0110)

Vista parcial del poble d'Engordany (FJR_0089)

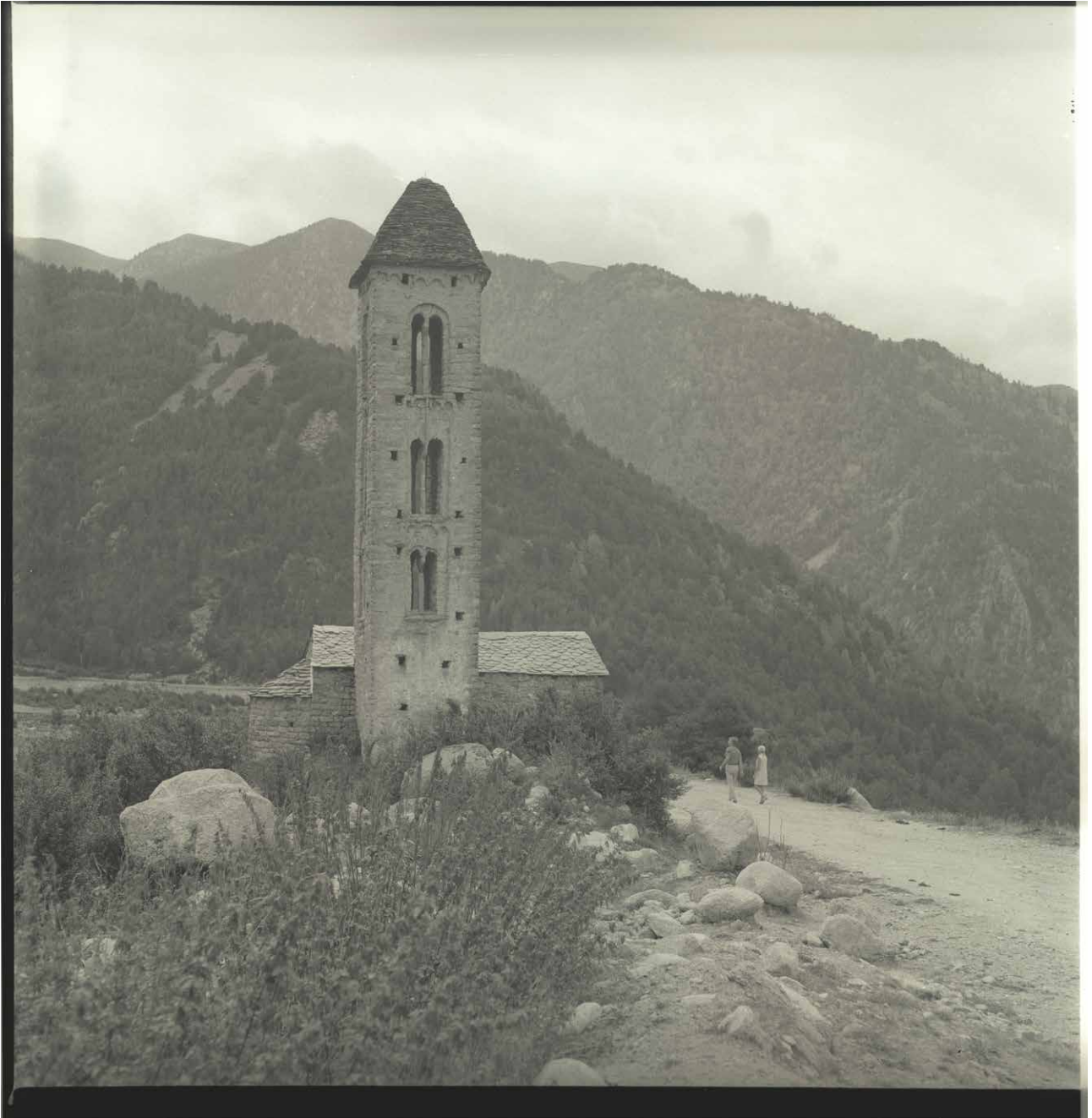
Instantània d'un carro tirat per dos matxos (FL_0019)

Desfilada de carrosses de Carnaval (FP_65563)

Arribada del cotxe de línia de la Seu d'Urgell a Andorra a la plaça Santa Anna d'Escaldes-Engordany (FPP_0011)

Sant Miquel d'Engolasters (FPR_0018)

Instantània d'una dona de Sant Julià de Lòria transportant amb el cap un farcell de llenya (FSG_0001)

Consulta de documents a Casa de la Vall (GA_SFG_33207)

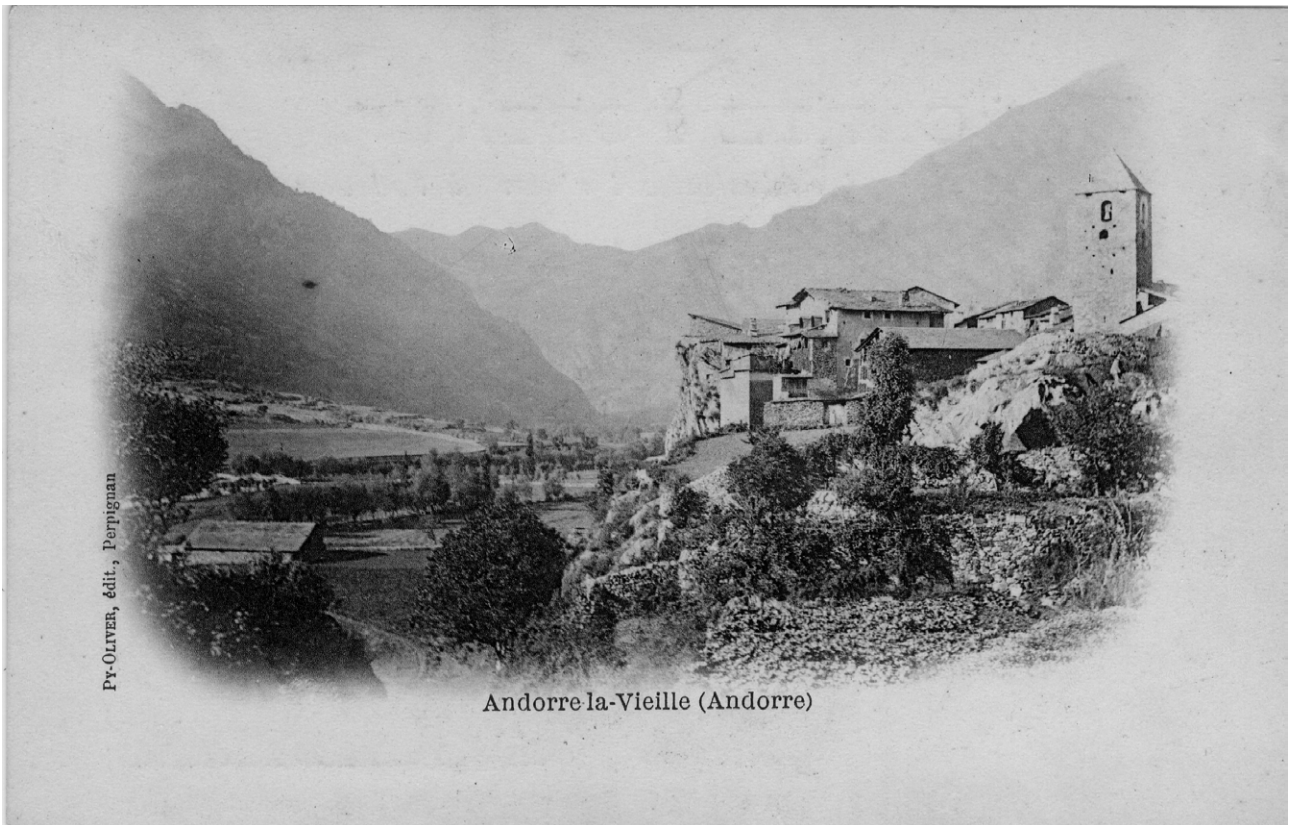
Inauguració de l'edifici de Prada Casadet (GA_SFG_54835)

Autoritats consultant documentació en format microfilm durant la inauguració de l'edifici de Prada Casadet (GA_SFG_54838)

La recuperació dels fons a Casa de la Vall (GA_SFG_88359)

Vista d'Andorra la Vella (HP_0192)

Instantània de l'exterior de Casa de la Vall (IHPPC_0001)

Detall de les bigues de fusta cremades del Santuari vell de Meritxell (JMD_0060)

Visita oficial de Charles de Gaulle a Canillo (MCS_0018)

Lectura de la sentència a mort de Pere Areny Aleix (MPP_0002)

Creu Grossa d'Andorra la Vella (NC_0088)

Un participant a una travessa fent un ascens amb els esquís a coll (RRS_0033)

Primera màquina llevaneu d'Andorra (VE_0001)

